

Examensarbetet
– *examination och*
genomförande

Åke Eriksson
Margareta Högberg

Ingegerd Bäcklund
Christina Gustafsson

Högskoleverket 1997

Högskoleverket • Birger Jarlsgatan 43 • Box 7851, SE-103 99 Stockholm
tfn 08-453 70 00 • fax 08-453 70 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Examensarbetet – examination och genomförande

Producerad av Högskoleverket i november 1997

Högskoleverkets skriftserie 1997:9 S

ISSN 1400-9498

ISRN HSV-SS--97/9--SE

Innehåll: Åke Eriksson, Margareta Högberg, Ingegerd Bäcklund, Christina Gustafsson

Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Printgraf, Stockholm, november 1997

Innehållsförteckning

Förord	5
Författarnas förord	6
Sammanfattning	7
Summary	9
Inledning	11
Utgångspunkter	11
Syfte	13
Undersökningens uppläggning	14
Institutionsperspektivet – urval och datainsamling	14
Studentperspektivet – urval och datainsamling	17
Resultat	21
Institutionsperspektivet	21
<i>Allmänna fakta, målsättning och organisation</i>	21
<i>Genomförandet av det självständiga arbetet</i>	24
<i>Bedömning och examination</i>	24
Studentperspektivet	26
Diskussion	34
Modeller för det självständiga arbetet	35
Vem bedömer de självständiga arbetena?	38
Självständighet som kriterium vid bedömning	38
<i>Studentens medverkan vid uppgiftens utformning</i>	39
<i>Studentens förhållande gentemot källor</i>	41
<i>Relationen mellan handledare och student</i>	42
Underlag vid bedömning	44
Samstämmighet och kommunikation	44
Slutsatser och framtida uppgifter	47
Förslag till institutioner	47
Förslag till fortsatta studier	49
<i>Självständighet</i>	49
<i>Bedömningskriterier</i>	50
<i>Examensarbetets värde för och användning av författaren</i>	50
<i>Granskning av examensarbeten</i>	50

Referenser	52
Bilaga 1	53
Enkät angående planering, genomförande och examination av momentet självständigt arbete inom grundläggande högskoleutbildning	
Bilaga 2	67
Intervjuformulär	
Bilaga 3	73
Enkät till Dig som har slutfört Ditt examens-/uppsatsarbete inom grundläggande högskoleutbildning	
Bilaga 4	77
Enkät till Dig som ännu inte har slutfört Ditt examens-/uppsatsarbete inom grundläggande högskoleutbildning	
Bilaga 5	81
Tabeller	

Förord

Examinationens betydelse för inlärningsprocessen i vid mening och som kvalitetskontroll har uppmärksammats alltmer i högskolans utbildning. Det är känt att examinationen har en styrande inverkan eftersom den kan sägas utgöra en del av den "dolda" studieplanen vid en utbildning eller en kurs. Därför är examinationen vid universitet och högskolor inte oproblematiske. Detta gäller såväl dess form som dess innehåll.

Universitetens och högskolornas utbildningskvalitet kan höjas och samhällets behov av kunskapsgaranti tillgodoses ytterligare om examinationens form och innehåll utvecklas.

Mot den här beskrivna bakgrunden skall Högskoleverkets initiativ till en nationell utvärdering av examinationen i högskolan ses.

Utvärderingens syfte är att beskriva och förklara hur examinationen ser ut och går till på svenska universitet och högskolor i ett internationellt perspektiv, vilka effekter examinationen har på studierna, vilka syften lärare har med olika examinationsformer samt graden av måluppfyllelse. Utvärderingen skall främst ge underlag för högskolor/institutioner/ämnen i deras kontinuerliga utvecklingsarbete. I detta syfte kommer en särskild sammanställning att publiceras.

Den nu föreliggande *Examensarbetet - examination och genomförande* utgör en delrapport som utarbetats på uppdrag av Högskoleverkets examinationsprojekt. För rapportens innehåll svarar författarna.

Lennart Andersson
Ordförande

Jan-Eric Degerblad
Projektansvarig

Författarnas förord

Detta arbete utgör en slutrapportering av det ursprungliga uppdrag som vi våren 1996 fick av Höskoleverket i syfte att studera examinationen i anslutning till momentet självständigt arbete. Vid årsskiftet 96/97 presenterades för Höskoleverket en preliminär version av en avrapportering rörande examinationen utifrån ett institutionsperspektiv. Genom ett kompletterande ekonomiskt bidrag kunde vi under våren 1997 genomföra en enkätstudie bland studenter i syfte att även belysa studentperspektivet.

Föreliggande underlag är vad gäller institutionsperspektivet en förkortad version av den preliminära rapport som presenterades för ett halvår sedan. Studenternas syn på examinationen av det självständiga arbetet belyses i denna rapport genom att svaren på fyra centrala huvudfrågor i enkäten redovisas.

Studiens omfattning har möjliggjorts genom att de ekonomiska medel som vi inledningsvis erhöll från Höskoleverket har kompletterats med medel från Enheten för utveckling och utvärdering vid Uppsala Universitet och även med ytterligare medel från Höskoleverket. Vi riktar ett stort tack till våra ekonomiska bidragsgivare, men också till alla de befattningshavare på olika institutioner och de studenter som varit synnerligen tillmötesgående och delat med sig av fakta och synpunkter.

Uppsala den 31 maj 1997

Åke Eriksson
Margareta Högberg

Ingegerd Bäcklund
Christina Gustafsson

Sammanfattning

Den här rapporten utgör en avrapportering från ett uppdrag rörande examinationen av momentet självständigt arbete som Högskoleverket våren 1996 förlade till Uppsala universitet. Det övergripande syftet har varit att utifrån ett institutions-/programperspektiv beskriva examinationsrutinerna i samband med det första självständiga arbetet om minst 10 poäng på C-nivå eller motsvarande. Sammanlagt har information om examensarbetet samlats in från 36 institutioner via dokument, enkäter och intervjuer med företrädare från institutionerna. Som komplement till institutionsundersökningen har drygt 3 200 studenter fått en enkät rörande sin uppfattning om examinationen. Studentundersökningen pågår fortfarande, varför redovisningen i denna rapport bygger på en svarsfrekvens på 58 procent och på ett urval av fyra huvudfrågor.

Bedömningen av det självständiga arbetet har varit centralt i undersökningen, men datainsamlingen vid institutionerna har varit bred i så måtto att information har samlats om målsättning, organisation och genomförandet av det självständiga arbetet. Institutionsundersökningen visar på stora variationer mellan olika ämnen/utbildningsprogram när det gäller mål, organisation, genomförande och bedömning av det självständiga arbetet. Bland annat visade undersökningen på tre genomförandemodeller. Enligt en modell genomförs arbetet på institutionen, bedöms enskilt och ventileras vid ett seminarium. Enligt en annan modell genomförs arbetet inom ett forskningsprojekt, bedöms enskilt och presenteras för projektgruppen eller ventileras på ett seminarium. Enligt den tredje modellen är arbetet förlagt till företag/organisationer utanför högskolan, bedöms enskilt och presenteras på företaget och ibland på institutionen. Ventilering vid seminarium kan förekomma. Det har vidare framkommit att bedömningskriterierna ofta är otydliga och att produkten, uppsatsen/rapporten, betyder mycket vid bedömningen. Studenternas uppfattningar om bedömningsmomentet varierar också mellan ämne/utbildningsprogram. Synpunkterna har dock inget entydigt samband med de olika modeller för arbetet som tillämpas. Vi antog också att skillnader skulle kunna hänföras till om det handlade om generella examina eller yrkesexamina och om det rörde sig om universitetsutbildningar eller utbildningar förlagda till nya högskolor. Några

sådana skillnader har vi dock inte kunnat konstatera. Det finns däremot betydande skillnader mellan olika ämnen/program.

Rapporten avslutas med några förslag till vad som bör diskuteras vid alla institutioner och mellan handledare. Dessa aspekter är relationen mellan process och produkt, studentens möjlighet att kritiskt granska eget och andras arbeten samt behovet av tydliga bedömningskriterier. Vi anser att fortsatta studier bör fokuseras på självständighet, både som begrepp och fenomen, bedömningskriterier, examensarbetenas användning samt granskning/bedömning av genomförda examensarbeten.

Summary

This report accounts for an investigation concerning the examination of degree projects commissioned in the spring of 1996 by the National Agency for Higher Education and carried out at Uppsala University. The aim of the investigation was to describe examination procedures in connection with degree projects of ten credits or more from the angle of the department/programme. Data have been collected from 36 departments by way of documents, questionnaires, and interviews with representatives from the departments. Complementary to these data, fully 3,200 students have been asked to answer questionnaires concerning their opinions about the examination of degree projects. The student investigation is still in progress, and the present report is based on a reply frequency of 58 per cent and a selection of four central questions.

The main objective of this investigation is the assessment of degree projects, but the collection of data from the departments has also included information about goals, organisation and processes in connection with these projects. The data from the departments demonstrate considerable variation between different disciplines/programmes regarding the goals, the organisation, and the assessment of degree projects. Among other things, the investigation revealed three models for the carrying through of projects. In one model, the project is carried out at the department, individually assessed, and ventilated at a seminar. In another model the project is carried out within an existing research project; it is individually assessed, and reported to the project group or ventilated at a seminar. In the third model the project is located at a firm/institution outside the university or university college, it is individually assessed and presented to the firm/institution and sometimes to the department. Ventilation at a seminar may occasionally take place. It is also evident from the data that criteria for assessment are often unclear, and that it is mainly the product, the essay/report, that is assessed. Student opinions about assessment vary considerably between disciplines/programmes. There is no clear-cut relation, however, between student opinions and existing models for degree projects. We also expected to find certain differences between the examination of projects connected with general degrees and with professional degrees, as well as between projects

carried out at universities and university colleges. No such differences have emerged. The differences that have been established exist between different disciplines/programmes and they are considerable.

The report ends with some suggestions for topics for further discussion at departments and between supervisors. These aspects include the relation between process and product, students' ability critically to review their own work as well as that of others, and, finally, the need for clear criteria for assessment. Further research, we think, should focus on independence, both as a notion and as a phenomenon, on criteria for assessment, and on the utilization of degree projects. External assessment of finished projects is another important area for investigation.

Inledning

I syfte att närmare studera examinationen inom grundutbildningen initierade dåvarande Kanslersämbetet projektet "Nationell utvärdering av examination i högskolan" (Kanslersämbetet, beslut 1995-06-26). Projektet omfattar såväl undersökningar på nationell nivå som lokala delprojekt, vilka utförs av enskilda högskolor i samverkan med en ledningsgrupp vid Högskoleverket. Kvalitetsgruppen vid Uppsala universitet fick av denna ledningsgrupp i uppdrag att genomföra en delstudie rörande examination i anslutning till momentet självständigt arbete.

Utgångspunkten för detta arbete har varit de direktiv som gavs från Högskoleverkets ledningsgrupp. Från dess sida fanns önskemål om att undersökningen, genom ett empiriskt arbetssätt, skulle belysa examinationsrutinerna i samband med det självständiga arbetet inom några ämnen vid olika universitet och högskolor. Vidare uttryckte Ledningsgruppen önskemål om att sjuksköterskeutbildningen vid Hälsouniversitetet i Linköping skulle ingå i studien. Efter diskussioner kom datainsamlingen att omfatta ämnen/utbildningsprogram så att samtliga fakulteter vid Uppsala universitet skulle bli representerade i studien tillsammans med ett antal ämnen och program vid omkringliggande högskolor. Inom Enheten för utveckling och utvärdering vid Uppsala universitet förklarade man sig villig att, vid sidan av Högskoleverket, stödja projektet finansiellt.

Utgångspunkter

I de flesta utbildningsprogram inom högskolan ingår moment där studenter enskilt och/eller i grupp under en viss tid självständigt arbetar med en uppgift av fördjupnings- eller tillämpningskaraktär. Momentets omfattning kan vara tio poäng, men även moment om fem poäng (på C-nivå) och om tjugo poäng (på C/D-nivå) kan förekomma under rubriken "självständigt arbete".

I Högskolelagen (SFS 1992:1434)¹ anges att utbildningen vid högskolor och universitet skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på

¹ SFS 1992:1434 *Högskolelagen*. Stockholm: Riksdagen

beprovad erfarenhet. Det skall även finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning (1 kap. 2 § och 3 §). Uttrycket att "självständigt lösa problem" och begreppet "självständigt arbete" förekommer i de grundläggande författningarna (SFS 1992: 1434, SFS 1993: 100)² för Sveriges universitet och högskolor. I de allmänna målen för grundläggande högskoleutbildning, Högskolelagen (1 kap. 9 §) står följande:

Den grundläggande högskoleutbildningen skall, utöver kunskaper och färdigheter, ge studenterna förmåga till självständig och kritisk bedömning, förmåga att självständigt lösa problem samt förmåga att följa kunskapsutvecklingen, allt inom det område som utbildningen avser. Utbildningen bör också utveckla studenternas förmåga till informationsutbyte på vetenskaplig nivå.

I examensordningen fastställs vidare vilka krav, utöver dem som beskrivs i 1 kap. 9 § i Högskolelagen, som skall uppfyllas för respektive examen samt vilka universitet och högskolor som har rätt att utfärda dessa olika examina. Utöver de kursfordringar som beskrivs i examensordningen gäller de mål som respektive högskola ställer upp. Examina inom högskolan delas upp i generella och yrkesinriktade.

Generella examina omfattar högskoleexamen, kandidatexamen och magisterexamen. Högskoleexamen uppnås efter fullgjorda kursfordringar om sammanlagt minst 80 poäng med viss inriktning enligt respektive högskolas närmare bestämmande. Kandidatexamen uppnås efter fullgjorda kursfordringar om sammanlagt minst 120 poäng. I huvudämnet krävs fördjupade studier på 60-poängsnivån med godkänt resultat. Magisterexamen uppnås efter fullgjorda kursfordringar om sammanlagt minst 160 poäng. I huvudämnet krävs fördjupade studier på 80-poängsnivån med godkänt resultat. För att erhålla kandidatexamen skall studenten dessutom ha fullgjort ett *självständigt arbete om minst 10 poäng* och för att erhålla magisterexamen skall studenten ha fullgjort ett *självständigt arbete om minst 20 poäng eller två om minst 10 poäng vardera*. De självständiga arbetena skall ingå i huvudämnet³. Endast i ett fåtal av de yrkesinriktade examina som omfattas av examensordningen finns explicit uttryckt att ett självständigt arbete skall genomföras.

² SFS 1993:100 *Högskoleförordningen*. Stockholm: Riksdagen

³ SFS 1993:100 *Högskoleförordningen*. Stockholm: Riksdagen

De benämningar som används för att beteckna moment av fördjupnings- eller tillämpningskaraktär varierar mellan olika högskolor och olika utbildningar. Vanligt förekommande benämningar är självständigt arbete, examensarbete, uppsatsarbete, specialarbete eller fördjupningsstudier. I vår undersökning används begreppet "självständigt arbete" i enlighet med Per Gerrevalls definition:

[Momentet självständigt arbete kan ses som] den studerandes arbete enskilt eller i grupp under handledning med en uppgift av tillämpnings- och/eller fördjupningskaraktär. Inslaget ingår som ett avgränsat moment inom en utbildning och syftet är vanligen att de studerande ska utveckla ett förhållningssätt till kunskaper och information samt en beredskap för fortsatt vidareutbildning inom yrkesverksamheten. Dessutom ska de studerande få viss insikt i de samband som råder mellan grundutbildning, forskning och utvecklingsarbete. Den studerande ska arbeta självständigt så till vida att han/hon dels medverkar vid uppgiftens utformning, dels med ett stort mått av eget ansvar – under handledning – genomför arbetet med uppgiften i enlighet med de intentioner som fastslagits vid utformningen.⁴

Syfte

Det övergripande syftet med undersökningen har varit att utifrån ett institutions-/programperspektiv *beskriva examinationsrutinerna* i samband med självständiga arbeten. När detta arbete kommit igång visade det sig att belysningen av institutionsperspektivet borde kompletteras med studenternas syn på examinationen. En tilläggsstudie med syftet att spegla examinationen av det självständiga arbetet utifrån studentperspektivet möjliggjordes genom ett tilläggsanslag från Högskoleverket. Inom ramen för det övergripande deskriptiva syftet har vi studerat om skillnader i *examinationsförfarandet* och *studenternas erfarenheter av examinationsförfarandet* föreligger mellan:

1. Självständiga arbeten som utgör kursfordringar för att erhålla generella examina och självständiga arbeten som ingår i yrkesinriktade examina
2. Självständiga arbeten som förekommer vid universitet och de som förekommer vid högskolor
3. Självständiga arbeten som ingår i olika ämnen/utbildningsprogram.

En fjärde frågeställning har berört eventuella skillnader i uppfattning mellan studenter som är klara med sina examensarbeten respektive studenter som vid undersökningstillfället inte var klara med sina examensarbeten.

⁴ Gerrevall, P 1992: *Högskolestuderandes erfarenheter av självständigt arbete*. Lund: Pedagogiska institutionen, Lunds universitet, s.15.

Undersökningens uppläggning

Institutionsperspektivet – urval och datainsamling

För att ge en så heltäckande bild som möjligt av examinationsförfarandet inom olika ämnen och utbildningar har strävan varit att sammanställa ett brett undersökningsmaterial. Urvalet av institutioner/utbildningsprogram gjordes så att jämförelser skulle bli möjliga mellan olika ämnen och utbildningar samt mellan olika utbildningsorter. Dessutom valdes ämnen/utbildningar så att examinationsrutinerna i samband med självständiga arbeten inom både generella och yrkesinriktade examina skulle kunna belysas. Vidare begränsades undersökningen till att omfatta självständiga arbeten om *minst tio poäng på C-nivå eller motsvarande, dvs. det första självständiga arbetet av denna karaktär som studenten genomför*. I tabell 1 redovisas hur de undersökta ämnena/programmen fördelar sig över fakulteter och över generella respektive yrkesinriktade examina.

*Tabell 1. Sammanställning av de ämnen/utbildningsprogram som ingår i undersökningen. Av tabellen framgår ämnenas spridning över fakulteter och deras fördelning över generella och yrkesinriktade examina.**

	Generella examina		Yrkesinriktade examina		
	Uppsala universitet	högskolor	Uppsala universitet **	Hälsouniv. Linköping	högskolor
Teologisk fak.			Religionsvet. program		
Juridisk fak.			Juris kandidat program		
Farmaceutisk fak.			Apotekar-program		
Humanistisk fak.	Historia Engelska	Historia Engelska			
Samhällsvet. fak.	Företags-ekonomi Sociologi	Företags-ekonomi Sociologi			
Teknisk och naturvet. fak.	Matematiskt-naturvet. program (ingång 1, fysik alt mat.) Matematiskt-naturvet. program (ingång 2, kemi)	Matematiskt-naturvet. program (matematik) Matematiskt-naturvet. program (kemi)	Datavet. program		Dataingenjörjs-program
Vårdhögskolor			Sjuksköterske-program***	Sjuksköterske-program	Sjuksköterske-program***

** Medicinsk fakultet ingår ej i undersökningen eftersom kursen självständigt arbete om tio poäng ej förekommer inom nuvarande program.*

*** Vårdhögskolan tillhör ej Uppsala universitet.*

**** I Uppsala, Falun och Gävle görs tiopoängsarbetet i form av en överbryggande kurs som anordnas genom Centrum för omvårdnadsvetenskap vid Uppsala universitet och ligger alltså utanför sjuksköterskeprogrammet.*

Undersökningen omfattade från början 45 ämnen/utbildningsprogram. Av dessa föll tre bort därför att man ännu inte hade anordnat kursen självständigt arbete på C-nivå eller motsvarande och sex därför att de självständiga arbetena i huvudsak bedrevs på samma sätt oberoende av om kursen lästes som fristående kurs eller ingick i ett utbildningsprogram som redan omfattades

av undersökningen. I tabell 2 redovisas de 36 ämnen/utbildningsprogram som ingår i undersökningen uppdelat på högskolor och universitet.

Tabell 2. Sammanställning av ämnenas/utbildningsprogrammets fördelning över universitet och högskolor.

	Universitet		Högskolor			
	Uppsala	Linköping	Mälard.	Örebro	Dalarna	Gävle-S.
Rel. vet. progr.	X					
Jur kand. progr.	X					
Apotekarprogr.	X					
Historia	X		X	X	X	X
Engelska	X		X	X		X
Företagsek.	X		X	X	X	X
Sociologi	X			X	X	
Dataing. progr.	X		X	X	X	X
Mat./nat. progr. ing. 1, fy. alt. mat.	X		X	X		
Mat./nat. progr. ing. 2, kemi	X		X			
Sjuksköt. progr.	X*	X	X	X	X	X
Totalt	11	1	7	7	5	5

N=36

* *Sjuksköterskeprogrammet ligger utanför universitetsorganisationen.*

De data som samlats in från ovan nämnda institutioner är av tre slag:

1. Dokument

I undersökningen ingår studier av författningar, kursplaner, eventuella riktlinjer för det självständiga arbetet, förteckningar över ämnen för självständiga arbeten och bedömningskriterier för det självständiga arbetet.

2. Enkätvar

En enkät (se bilaga 1) utformades med frågor riktade dels till personer med huvudansvar för planering och examination av de självständiga arbetena, dels till befattningshavare i vars tjänst ingår handledning av studenter inom kursen. Prefekt eller programansvarig avgjorde vem eller vilka som var bäst lämpade att besvara enkäten vid den egna institutionen. Det var angeläget att *hela* kursmomentet självständigt arbete studerades och enkäten delades därför in i åtta olika frågeområden:

- A. Allmänna frågor
- B. Målsättning med det självständiga arbetet
- C. Krav på produkten
- D. Organisation
- E. Arbetets genomförande
- F. Examination och bedömning
- G. Kommunikationsaspekter
- H. Övriga synpunkter

Efter påminnelser besvarade samtliga tillfrågade enheter – 36 stycken – enkäten.

3. Intervjuer

Intervjuer genomfördes med dem som besvarat enkäterna vid de institutioner/utbildningsprogram som ingår i undersökningen. Intervjuerna berörde i huvudsak frågor kring handledarrollen, bedömning och examination av det självständiga arbetet samt frågor om hur kommunikationen sker mellan berörda parter (se bilaga 2). Syftet med intervjuerna var att ge intervjupersonerna möjlighet att utveckla och komplettera sina enkätsvar, i synnerhet rörande frågor som behandlar just examinationsrutinerna inom det egna ämnet/utbildningsprogrammet. Intervjuerna genomfördes med samtliga 36 personer som tidigare besvarat enkäten. Varje intervju pågick i ungefär en och en halv timme. Samtliga intervjuer utom två (där intervjupersonerna inte tillät bandinspelning) spelades in på band.

Studentperspektivet – urval och datainsamling

Vid sammanställningen av institutionsundersökningen stod det ganska snart klart, att undersökningen skulle vinna mycket på att kompletteras med en studie avseende studenternas perspektiv. Genom att Högskoleverket ställde sig positivt till en kompletterande undersökning kunde en sådan genomföras. Eftersom studentundersökningen kom igång när datainsamlingen genomförts och en preliminär redovisning av resultaten i anslutning till institutionsstudien redan fanns, påverkade detta urvalet av vilka studenter som kom att inbegripas i undersökningen. Vårt val stod mellan att göra en djup och inträngande studie baserad på få studentsynpunkter och en bred, men kanske något ytlig studie baserad på många studenters synpunkter. Vi valde det senare. Ett väsentligt skäl för detta var möjligheten att göra samma

typ av jämförelser som gjorts i samband med analyserna kring institutionerna. Därigenom skulle vi kunna undersöka eventuella skillnader i erfarenheter och inställning mellan dem som studerar för att erhålla en generell examen och dem som studerar för att erhålla en yrkesexamen, mellan synpunkter som kommer från studenter vid universitet och studenter vid nya högskolor samt mellan studentsynpunkter inom olika ämnen/utbildningsprogram. Eftersom vi med hjälp av institutionsstatistik hade konstaterat att en stor del av examensarbetena inte var slutförda, fann vi det även intressant att jämföra synpunkter från å ena sidan dem som hade genomfört sitt arbete och å andra sidan dem som inte var klara med sitt examensarbete.

Genom att vi bestämde oss för att belysa studentperspektivet brett, blev både urval av studenter och metodisk ansats givna utgångspunkter. Studentundersökningen omfattar alla studenter som påbörjade sitt självständiga arbete under vårterminen -95, höstterminen -95 och vårterminen -96, dvs. drygt 3 200 studenter. Dessa terminer korresponderar mot de beskrivningar av institutionernas arbete som den ursprungliga undersökningen genererat.

Med en undersökningsgrupp omfattande mer än 3 000 personer var metoden given. Enda möjligheten att skaffa en samlad bild av dessa studenters synpunkter var att använda sig av postenkät. Vår ambition var att konstruera en enkät som till sitt omfång skulle kunna hållas ganska kort. Vi förstod dessutom att vi måste utforma två enkäter – en som skulle besvaras av dem som slutfört sitt examensarbete och en för dem som inte var klara med examensarbetet.

Enkäterna innehåller nio respektive tolv frågor (se bilagorna 3 och 4). Förutom bakgrundsdata, såsom namn, kön, studieort, etc., innehåller enkäten frågor om hur lång tid examensarbetet har tagit, hur mycket handledning man fått och om man tycker att detta är tillräckligt. Enkätens viktigaste frågor berör handledningen och handledarens roll, kännedom om bedömningskriterier och vad man anser har störst betydelse vid bedömningen. Vi har också frågat dem som inte slutfört sitt examensarbete om de planerar att slutföra det och vad som skulle kunna få dem att slutföra examensarbetet.

Enkäterna började skickas ut i vecka 12. I varje utskick fanns två enkäter – en som skulle besvaras av dem som var klara med examensarbetet och en som skulle besvaras av dem som inte var klara. Skälet till detta var att högskolornas statistik släpar efter, varför det var omöjligt att säkert veta vilka som

var klara. Den svarsfrekvens vi redovisar i detta arbete har erhållits efter tre påminnelser.

I tabell 3 redovisas hur många studenter vi har med i undersökningen uppdelat på ämnen/utbildningsprogram och hur *svarsfrekvensen på den enkät som har besvarats såg ut t.o.m. fredagen den 16 maj 1997*. För att föreliggande avrapportering skulle följa Högskoleverkets tidsplan var denna tidsgräns nödvändig, men självfallet fortsätter databearbetningen av de svar som inkommer efter detta datum.

Tabell 3. Sammanställning av antal studenter inom olika ämnen/ utbildningsprogram som har tillsänts enkät samt procentuell andel som 1997-05-16 hade besvarat densamma.

Ämne/Utbildningsprogram	Antal enkäter som skickats ut	Antal och andel inkomna enkäter 16/5-97	Andel svarande som slutfört examensarbetet n=1488	Andel svarande som inte slutfört examensarbetet n=369
Religionsvet. progr.	323	173 (54 %)	53	47
Jur. kand. progr.	295	163 (55 %)	79	21
Apotekarprogr.	14	8 (57 %)	100	0
Historia	232	138 (59 %)	67	33
Engelska	252	139 (55 %)	65	35
Företagsek.	1433	827 (58 %)	89	11
Sociologi	88	58 (66 %)	53	47
Dataing. progr.	176	81 (46 %)	80	20
Mat./nat. progr. fy/ma	47	24 (51 %)	83	17
Mat./ nat. progr. kemi	132	79 (60 %)	96	4
Sjuksköt. progr.	225	167 (74 %)	90	10
Totalt	3217	1857 (58 %)	80	20

Som framgår av tabell 3, var svarsfrekvensen vid mitten av maj månad totalt 58 procent, men den varierar mellan ämnen/program. Tre av fyra studenter inom sjuksköterskeprogrammet har besvarat enkäten, medan knappt varannan student från dataingenjörsprogrammet har besvarat den. Inom ämnen/program som finns vid flera lärosäten varierar också svarsfrekvensen. Störst variation finns mellan studenter som läst inom dataingenjörsprogrammet på olika orter. Från en ort har cirka 60 procent av studenterna svarat och från

en annan ort har cirka 30 procent svarat. Några slutsatser kring denna typ av information kan vi dock inte dra. Dels kunde vi notera att grupper som hade mycket låg svarsfrekvens efter första utskicket och första påminnelsen höjde sin svarsfrekvens påtagligt efter andra påminnelsen, dels är inte undersökningen helt slutförd ännu. Det senare kan också göra det vanskligt att tolka de två sista kolumnerna. Bland dem som har svarat är de som genomfört examensarbetet i majoritet. Utgångspunkten är naturligtvis att merparten skall vara klara med sitt examensarbete, men dessvärre har vi genom lärosätenas statistik konstaterat att så inte är fallet. Det innebär att bland gruppen svarande har vi en skev svarsfördelning. Det är också tämligen rimligt att de som slutfört sitt examensarbete har varit mer motiverade att besvara enkäten.

Resultat

I föreliggande resultatredovisning har vi valt att göra en klar uppdelning mellan de båda delundersökningarna. Det finns flera orsaker till detta, men de två viktigaste är förknippade med tidpunkten för denna redovisning. Dels har inte alla svar från studenterna ännu kommit in. Dels har vi just för denna avrapportering valt ut fyra centrala frågor (av totalt nio respektive tolv frågor). Det är först när vi har sett hela svarsmönstret på studentenkäterna som det blir meningsfullt att integrera svaren med institutionernas svar. I vårt diskussionsavsnitt kommer vi dock, så långt vi tycker att vi kan, att behandla institutions- och studentperspektiven integrerade.

Institutionsperspektivet

I vår ursprungliga rapport⁵ redovisas enkät- och intervju svaren i sex avsnitt. De sex avsnitten behandlar olika teman: *allmänna fakta* om självständigt arbete, *målsättningarna med det självständiga arbetet, hur det självständiga arbetet genomförs* och *hur kursen organiseras*. Tyngdpunkten i resultatredovisningen ligger på frågor om *hur det självständiga arbetet bedöms och examineras*. Slutligen kommenteras *hur kommunikationen sker mellan olika handledare, mellan handledare och studenter samt hur studenternas erfarenheter av momentet tas tillvara*. I denna förkortade version ges endast en summarisk bild av resultaten och den intresserade läsaren hänvisas till den grundläggande rapporten.

Allmänna fakta, målsättning och organisation

Vad gäller allmänna fakta kring det självständiga arbetet visade vår undersökning:

att det som vi i undersökningen kallar självständigt arbete har olika beteckning inom olika ämnen. De två vanligaste begreppen är *examensarbete* och *uppsats*.

att en majoritet av de första självständiga arbetena omfattar tio poäng och ligger på C-nivå. Sex enheter svarade att det självständiga arbetet kan

⁵ Eriksson, Å. & Högberg, M. 1996: *Självständigt arbete – vad är det? En beskrivning av hur momentet självständigt arbete genomförs och examineras vid 36 institutioner*. Uppsala: Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet.

omfatta 20 poäng på C-nivå, men det kan också omfatta tio poäng på D-nivå.

att drygt hälften av de självständiga arbetena alltid eller oftast genomförs inom respektive institution. Det är framför allt inom dataingenjörsprogrammen och ämnet företagsekonomi som man går utanför institutionerna.

att det vanligaste är att 3–6 lektorstimmar utgår i ersättning för handledning av varje självständigt arbete.

Även om de mål som anges i Högskolelagen gäller utbildningarna som helhet, så förväntas naturligtvis varje utbildningsansvarige tillgodose dessa mål. Det självständiga arbetet utgör i allmänhet en delkurs och för delkurser finns det inga krav på skrivna kursplaner. Totalt inkom kursplaner från 26 institutioner. Vi kunde konstatera att första versionen av inskickade kursplaner med ett par undantag hade skrivits i samband med eller efter 1993 års högskolereform. Från resterande institutioner har något annat dokument insänts, t.ex. utbildningsplanen, studiehandbok eller någon form av anvisningar för det självständiga arbetet. Målen för eller syftet med det självständiga arbetet uttrycks i kursplanerna ofta i punktform. Å ena sidan talar man om vad det självständiga arbetet skall ge den studerande: arbetet/kursen/utbildningen skall *ge* ..., dvs. man utgår från organisationens perspektiv. Detta är för övrigt den strategi som används i Högskolelagen. Å andra sidan talar man om vad studenten skall göra, dvs. det är studentens perspektiv som står i fokus.

Flera målinriktningar kunde identifieras. En inriktning berör hela forskningsprocessen; en annan konstitueras av mål som betonar självständigheten, men fortfarande utifrån utbildningens perspektiv. I en tredje inriktning betonas det vetenskapliga synsättet. Merparten av utbildningarna har i sina dokument mål inom en eller två av inriktningarna och ibland mål inom alla tre. Det är också dessa aspekter som närmast kan hänföras till Högskolelagens övergripande mål. Olika sätt att uttrycka målen påverkar naturligtvis i vilken mån man kan anse målen uppfyllda eller ej. Även om man inte gör någon distinktion mellan "strävansmål" och "uppnåendemål" inom högskolan är det tydligt att målen oftast uttrycks i termer av strävansmål. Detta förklarar säkert delvis att en tredjedel av de svarande anser att målen uppfylls i mycket hög grad. Naturvetenskapligt inriktade ämnen/program är här överrepresenterade. Endast en institution av totalt 36 har svarat att målen uppfylls i viss grad.

Organisationen av det självständiga arbetet varierar. De lärare som får uppgiften att handleda utses formellt av prefekten i samband med upprättandet av tjänstefördelningen. Valet av handledare sker oftast i samråd med studierektor eller kursansvarig. Därefter fördelas handledarna över de ämnen som skall behandlas i de självständiga arbetena. Ett annat tillvägagångssätt som beskrivs är att studenten tar initiativ och söker upp en lärare som vederbörande vill ha som handledare; därefter sker samråd med studierektor. Vid de självständiga arbeten som genomförs vid företag/organisationer utanför universitetet utses handledaren på två sätt: antingen genom att kursansvarig eller studierektor har en lista på personer vid företaget som tidigare varit engagerade som handledare eller genom att studenten kontaktar ett företag och där kommer överens med en person att denne skall fungera som handledare. I det senare fallet är det vanligt att universitetet/högskolan inte har kännedom om vem handledaren är och man tar heller inte kontakt med vederbörande i annat fall än om akuta problem uppstår.

Merparten menar att handledaren i första hand skall ha hög vetenskaplig kompetens dvs. vara disputerad lektor. I andra hand betonas värdet av att handledarna skall ha en hög ämneskompetens inom det aktuella området. Vid de institutioner där handledaren också examinerar det självständiga arbetet och inget ventileringsseminarium förekommer är kravet på att handledaren skall vara disputerad tydligare uttryckt. Vidare kan noteras att ingen av de undersökta enheterna ställer krav på genomgången handledarutbildning

Vid 22 av de tillfrågade enheterna handleds de självständiga arbetena enskilt och vid fjorton enheter sker handledningen både enskilt och i grupp. Handledning i grupp kan antingen innebära att handledaren träffar två till tre studenter som arbetar med samma självständiga arbete, eller också träffar handledaren samtidigt ett antal studenter som arbetar individuellt. Undersökningen visade vidare att den inledande fasen, dvs. avgränsning av problem och undersökningsplanering, anses vara den mest handledningskrävande. Även i slutfasen, dvs. vid själva skrivandet av rapporten/upsatsen, behöver studenten återigen en större handledningsinsats. Handledningen i denna fas tycks dock inte prioriteras lika högt som i inledningsfasen.

Vidare framkom att fjorton institutioner har infört någon form av begränsning av rätten till handledning, att hälften av enheterna anordnar metodkurser inom momentet självständigt arbete och att man vid 33 enheter anger att övriga kurser inriktas på att förbereda studenten för det självständiga arbetet.

Genomförandet av det självständiga arbetet

Knappt hälften styr uppläggnen och innehållet i det självständiga arbetet mot ett forskningsinriktat ämnesval. Men stora skillnader föreligger vad gäller de självständiga arbetenas uppläggning och innehåll. Vanligt förekommande är att det självständiga arbetet "följer mallen för uppsatsarbete", "Problemformulering, litteraturstudier, materialinsamling, bearbetning, analys, rapportskrivning, seminariebehandling." Inom tekniska och naturvetenskapliga ämnen/program genomförs det självständiga arbetet ofta "på företag med ett verkligt problem" eller i form av "praktiskt arbete inom forskningsgrupp". Även inom enskilda ämnen anger man att olikheterna kan vara många: "Stor flexibilitet i val av ämne, teorianknytning och metod.", "Stor variation. Jag vill inte beskriva någon 'medelrapport'".

Inom 22 enheter är det tillåtet att genomföra det självständiga arbetet i grupp, företrädesvis i grupper om två studenter. Men det vanligaste är att studenterna genomför arbetet enskilt. Det finns ett visst samband mellan volymen på de självständiga arbetena och förekomsten av arbeten utförda i grupp.

Undersökningen har alltså visat att man formulerat sina mål för det självständiga arbetet på sinsemellan skilda sätt. Men i genomförandet möter man ändå i stort sett likartade problem och detta främst när det gäller att avgränsa området för arbetet och att hålla tidsplanen. Klart är också, dels att de flesta institutioner lägger ned avsevärda resurser på kursmomentet i fråga, dels att lärarna dessutom ofta är generösa med den tid som avsätts för handledning. Vidare har framkommit att institutionerna överlag arbetar med en progression inom ämnet så att studenterna på olika sätt i tidigare kurser och delkurser förbereds för det självständiga arbetet.

Bedömning och examination

Vad man till slut bedömer bör ha ett samband med målen för det självständiga arbetet. Vi konstaterade att de flesta mål som formulerats är strävansmål, dvs. mål som ofta leder till ganska godtyckliga bedömningar av om målen uppfylls eller inte. På frågan om vilka kunskaper och färdigheter studenterna förväntas uppnå hänvisade en fjärdedel till kursplan/annat dokument och/eller till de "målfrågor" som fanns tidigare i enkäten. Några svar följde kursplanens mål ganska exakt och några angav ett mindre ambitiöst mål jämfört med kursplanen, men fortfarande handlar det om mer abstrakta formuleringar som t.ex. "Att kunna tillämpa tidigare erhållna

kunskaper och konstruktivt och i görligaste mån självständigt lösa given problemställning.” Fyra tog upp mål såsom ämnesfördjupning, förmåga att samarbeta och påpekande om att det handlar om ett examensarbete, vilket innebär att kraven finns med från tidigare studier. En tredjedel utvecklade och konkretiserade de mål som angivits i kursplanen och på andra enkätfrågor. Ett exempel på ett sådant svar är: ”Förmåga att arbeta vidare med forskningsuppgifter av olika slag. Fördjupade kunskaper inom området, beredskap inför en större självständig uppgift. Förmåga att presentera sitt arbete inför publik. Inblick i vetenskapligt arbetssätt.”

Vilka bedömningskriterier som används var svårt att sammanfatta, dels beroende på den varierande konkretionsgraden i svaren, dels beroende på att det uppenbarligen är så olika kriterier som gäller för olika ämnen. I ett försök att utvärdera om det fanns direkta samband mellan målsättning i kursplaner/andra dokument, i enkätsvar som rör mål och de kriterier för bedömning som man anger, gjordes en grov klassificering över hur väl dokument och kriterier för bedömningen följer varandra samt om det är produkten, processen eller både produkten och processen som betonas. Det visade sig att:

- det för en majoritet av ämnena/utbildningarna fanns en mer eller mindre tydlig linje i vad man anger som mål respektive vad man bedömer i det självständiga arbetet. För fjorton enheter var den mer tydlig
- produkten betyder mycket vid bedömningen. Vid samtliga institutioner, utom en, är det obligatoriskt att skriva en uppsats/rapport inom ramen för det självständiga arbetet
- cirka hälften ändade menade att man bedömer självständighet, särskilt om betyget Väl godkänd skall ges.

Bland resultaten kan också nämnas:

att inom hälften av ämnena/utbildningsprogrammen skiljer man på funktionen som handledare och examinator,

att en majoritet saknar bedömningskriterier i skriftlig form,

att merparten av institutionerna inbegriper kritisk granskning i sin bedömning,

att inom ungefär hälften av utbildningarna examineras det självständiga arbetet vid ett avslutande seminarium med i förväg utsedda opponenter samt

att det avslutande seminariet kan ha olika betydelse vid olika institutioner/ämnen.

Sammanfattningsvis är det svårt att på ett entydigt sätt uttala sig om hur mål omsätts till bedömningskriterier. Inom vissa utbildningar tycks målen "leva sitt eget liv". Av detta kan dock icke slutsatsen dras att utbildningen och examinationen är bristfällig. På "kriteriefrågan" svarade en del: "Examinators goda omdöme", "... Lärarna är forskarutbildade och bär med sig de normer som finns ...". Handlar det om etablerade miljöer med professionella lärare, är den otydliga kopplingen mellan mål och kriterier möjligen ett mindre problem. Men studenten kan känna sig osäker när man inte vet hur ens prestation skall bedömas. Av enkätsvaren att döma torde många studenter, men kanske också lärare, leva med denna osäkerhet, eftersom man inom förhållandevis många utbildningar avstår från att i skrift förmedla bedömningskriterierna.

I ett totalt perspektiv underkännes mycket få arbeten. Indirekt har det i anslutning till några enkätsvar, och även vid intervjuerna, framkommit att det självständiga arbetet i praktiken redan är godkänt när det tas upp till ventilering på seminarium. Det lilla antalet underkända uppsatser/rapporter kan förklaras av detta. Men det kan också vara så att man blir underkänd och får lämna in en ny version av arbetet. Om studenten stöter på problem angav hälften att handledningen intensifieras. Endast inom ett ämne finns ett alternativ till det självständiga arbetet i form av en kurs. Utbildningen ger då inte examensbehörighet.

Studentperspektivet

För denna redovisning har vi, som tidigare sagts, valt ut fyra frågor som finns i båda enkäterna:

Hade Du under arbetets gång kännedom om vilka bedömningskriterier som skulle tillämpas på Ditt examens-/uppsatsarbete? (6a i bilaga 3) / Har Du kännedom om vilka bedömningskriterier som kommer att tillämpas på Ditt examens-/uppsatsarbete? (9a i bilaga 4).

Om Du markerat något av "ja"-alternativen i fråga 6a, hur fick Du kännedom om bedömningskriterierna? (6b i bilaga 3) / Om Du markerat något av "ja"-alternativen i ovanstående fråga, hur har Du fått kännedom om dessa kriterier? (9b i bilaga 4).

Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer (A–K) hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete. (7 i bilaga 3)/Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer (A–K) kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete. (10 i bilaga 4).

Faktorerna A–K är: Mitt ämnesval, Problemformulering, Rapportens/uppsatsens yttre form, Uppsatsens/rapportens vetenskapliga innehåll, Mitt sätt att utnyttja källor och referenser, Min förmåga att analysera data, Min självständighet under arbetets gång, Mitt sätt att skriva, Arbetets vetenskapliga nyhetsvärde, Försvar av egen rapport/uppsats vid seminarium, Opposition på annans rapport/uppsats.

Anser Du att Ditt examens-/uppsatsarbete har blivit rättvist bedömt? (8 i bilaga 3)/Tror Du att Ditt examens-/uppsatsarbete kommer att bli rättvist bedömt? (11 i bilaga 4).

Skälet till att för denna redovisning välja ovanstående frågor är att vi i resultatredovisningen avseende institutionsperspektivet har lagt tonvikten på bedömningsprocessen. Vi har valt att redovisa svarsfrekvenserna med uppdelning på olika ämnen/program i bilaga 5. Åter vill vi påminna läsaren om att samtliga svar av tidsskäl inte kunnat bearbetas för denna avrapportering, varför resultaten måste tolkas med stor försiktighet. En rapport baserad på alla inkomna svar och samtliga frågor avseende studentperspektivet kommer att publiceras kring årsskiftet.

I bilaga 5, tabell 1, redovisar vi studenternas uppfattning om sin kännedom om bedömningskriterierna. I ett totalt perspektiv kan vi konstatera att en majoritet av studenterna verkar helt okunniga eller hade/har liten kännedom om bedömningskriterierna. Detta gäller såväl de studenter som är klara med sina examensarbeten som de som inte är det. Med ett undantag – studenterna inom apotekarprogrammet – svarar en ytterligt liten andel att man i stor utsträckning kände eller känner till bedömningskriterierna. Antalsmässigt är det dock få studenter från apotekarprogrammet som har besvarat enkäten. En jämförelse mellan olika ämnen/program visar att studenter inom de båda matematiskt/naturvetenskapliga programmen har minst kännedom om bedömningskriterierna. Relativt sett verkar det som man inom sjuksköterskeprogrammen lyckas bäst med att förmedla kriterierna.

I följdfrågan ville vi att de som hade haft eller hade någon kännedom om bedömningskriterierna skulle ange hur man hade fått kännedom om dessa.

Det fanns tre fasta svarsalternativ – via lärare, via kursplan/skriftliga anvisningar och via kurskamrater. Dessutom kunde studenterna själva ange annat sätt. På den här frågan kunde varje svarande markera flera svarsalternativ (bilaga 5, tabell 2). Procentsiffrorna i tabellen är beräknade på samtliga svarande och inbegriper alltså även dem som inte har besvarat frågan, därför att man inte hade eller har någon kännedom om bedömningskriterierna. En viss andel i varje grupp har angivit ett par svarsalternativ. Smärre skillnader mellan olika ämnen/utbildningsprogram finns, men det vanligaste tycks vara att man fått kännedom om bedömningskriterierna genom lärarna och i andra hand genom något skrivet material. Sjuksköterskeprogrammen och i viss mån dataingenjörsutbildningarna utgör undantag på så sätt att de klara studenterna fått information i första hand skriftligt och i andra hand genom lärare. Den tydligaste rollen i detta sammanhang tycks lärarna inom apotekarprogrammet, i historia och i engelska ha. Ganska många studenter har informerats om kriterierna av sin kurskamrater. Det finns en liten tendens till att studenter som ännu inte är klara i högre grad har skaffat informationen om bedömningskriterierna via skriftliga källor och inom flera utbildningar via kamrater. Detta kan hänga ihop med att kontakten med lärare inte varit så stor, men det kan också vara så att lärarna inte informerar om kriterierna förrän studenterna närmar sig slutfasen på sitt examensarbete.

I bilaga 5, tabellerna 3–13, redovisar vi svaren på frågan om studenternas uppfattning av vad som har stor eller liten vikt i bedömningen av examensarbetet. Frågan upptar elva aspekter och man kunde välja mellan fyra svarsalternativ – Ingen vikt alls, Liten vikt, Ganska stor vikt och Mycket stor vikt. I denna avrapportering kommer vi att redovisa varje aspekt för sig. När samtliga resultat har kommit in kommer vi att lägga större vikt vid varje ämnes/utbildningsprograms profil. Genomgående är det relativt sett fler som ännu inte är klara med sitt examensarbete som har lämnat den aktuella frågan obesvarad.

Uppfattningarna om vad *ämnesvalet* betyder i bedömningsprocessen varierar (bilaga 5, tabell 3). Merparten av alla svar – både från klara respektive icke klara studenter – finns inom mittalternativen, dvs. liten vikt och ganska stor vikt. En mindre andel, inom de flesta utbildningarna mindre än var tionde student, svarar att ämnesvalet har mycket stor vikt vid bedömningen.

Problemformulering anser de flesta har en ganska stor vikt eller mycket stor vikt vid bedömningen (bilaga 5, tabell 4). De studenter som inte är klara med sitt examensarbete har i något högre utsträckning än klara studenter markerat svarsalternativet mycket stor vikt. Endast inom de båda matematiskt/naturvetenskapliga programmen och inom apotekarprogrammet har en högre andel studenter uppfattningen att problemformuleringen inte betyder något alls eller har liten vikt.

Som framgår av bilaga 5, tabell 5, anser en majoritet både av dem som varit med om bedömningsprocessen och av dem som ännu inte slutfört sitt examensarbete att *rapportens/ uppsatsens yttre form* har en ganska stor eller mycket stor vikt. Mest markant är det inom engelska, juris kandidatprogrammet och inom sjuksköterskeutbildningarna. Det finns en tendens till att den yttre formen betyder mindre för studenter inom religionsvetarprogrammet, inom apotekarprogrammet och inom det matematiskt/naturvetenskapliga programmet med inriktning mot fysik och matematik. Sociologi uppvisar det mest splittrade svarsmönstret. Mer än varannan av de klara sociologistudenterna uppfattar den yttre formen som inte viktig alls eller av mindre vikt, medan två av tre icke klara studenter tror att den yttre formen betyder ganska mycket eller mycket.

I bilaga 5, tabell 6, redovisas svarsutfallet som gäller den vikt studenterna tycker eller tror att det *vetenskapliga innehållet* har vid bedömningen. Det allra flesta svaren på denna fråga finns inom svarsalternativen ganska stor vikt och mycket stor vikt. I genomsnitt fyra av fem studenter som är klara med sitt examensarbete tillskriver det vetenskapliga innehållet stor vikt. En majoritet av studenterna från apotekarprogrammet, från historia, från det matematiskt/naturvetenskapliga programmet med inriktning mot kemi samt från sjuksköterskeprogrammet har till och med markerat svarsalternativet mycket stor vikt. Ämnet engelska ligger något lägre. I vissa ämnen/utbildningsprogram – religionskunskap, engelska, och de båda matematiskt/naturvetenskapliga programmen finns på denna fråga också en skillnad mellan svaren från dem som redan är färdiga och svaren från icke färdiga studenter. När det gäller de senare utbildningarna är dock antalet svar så litet att man inte kan dra några slutsatser.

Svarsmönstret som gäller aspekten *att utnyttja källor och referenser* visar att också denna aspekt tillskrivs relativt stor vikt i bedömningsfasen (bilaga 5, tabell 7). I den mån det finns skillnader mellan studenter som är klara

respektive inte klara med sina examensarbeten är det oftast så, att icke klara studenter tror att sättet att utnyttja referenser och källor är viktigare än de som varit med om bedömningsprocessen. Tre utbildningar avviker något från övriga. Inom de naturvetenskapliga utbildningarna mot fysik/matematik och kemi samt inom dataingenjörsprogrammen svarar fler studenter att sättet att utnyttja källor och referenser har liten vikt vid bedömningen.

I bilaga 5, tabell 8, redovisas studenternas uppfattningar om vad *förmågan att analysera data* har för vikt vid bedömningen. Även på denna delfråga finns en majoritet av de svarande på alternativen ganska stor vikt och mycket stor vikt. Svaren rörande dataingenjörsprogrammen skiljer sig från övriga genom att ha fler markeringar på svarsalternativet liten vikt. Icke klara studenter inom sjuksköterskeprogrammen tror i högre grad jämfört med de klara studenterna att dataanalysen har mycket stor vikt.

Som framgått tidigare i denna rapport så är självständighet ett viktigt begrepp när det gäller examensarbetet. På vår fråga vilken vikt man anser att *självständighet under arbetets gång* har, blir svarsbilden ganska splittrad (bilaga 5, tabell 9). Man kan konstatera att bland icke klara studenter från ämnet engelska och från sjuksköterskeprogrammet har drygt en femtedel valt att inte besvara frågan. Inom ämnena historia, företagsekonomi samt inom sjuksköterskeprogrammen har cirka hälften eller något färre svarat att självständigheten inte har någon vikt alls eller liten vikt. Relativt sett är det dubbelt så många klara studenter inom apotekarprogrammet som markerat alternativet mycket stor vikt jämfört t.ex. med sociologistudenterna och dataingenjörerna. Men då skall man ha i minnet att antalet apotekarstudenter är få.

När det gäller vilken vikt inom examensarbetet aspekten *mitt sätt att skriva* har, kan man se vissa skillnader mellan ämnena (bilaga 5, tabell 10). Störst betydelse menar studenterna i engelska respektive studenter inom apotekarprogrammet och juridikutbildningen att sättet att skriva har. I engelska har drygt hälften av de klara studenterna markerat alternativet mycket stor vikt och en tredjedel ganska stor vikt. Inom apotekar- och juridikprogrammen är svarsbilden omvänd. Bland de studenter som icke är klara inom dessa två utbildningar tror juridikstudenter i ännu högre grad än de klara studenterna att sättet att skriva tillskrivs stor vikt vid bedömningen. Bland icke klara studenter i engelska har var femte lämnat frågan obesvarad. Framför allt inom dataingenjörsprogrammen och det matematiskt/naturvetenskapliga

programmet med inriktning mot fysik och matematik anser både klara och icke klara studenter att sättet att skriva har liten vikt vid bedömningen. Det finns annars en tendens i svarsmönstret att de som redan har blivit bedömda tillskriver sättet att skriva större vikt än de som inte har blivit bedömda.

Vilken vikt man tror att *arbetets vetenskapliga nyhetsvärde* har, varierar mellan olika ämnen (bilaga 5, tabell 11). Svansfrekvensen på alternativet mycket stor vikt varierar mellan 2 procent i engelska till 18 procent inom sjuksköterskeprogrammen bland studenter som slutfört sitt examensarbete. Apotekarprogrammets studenter är de som mest betonar det vetenskapliga nyhetsvärdets vikt vid bedömningen. Lägst vikt ger man nyhetsvärdet inom ämnet engelska och inom det matematiskt/naturvetenskapliga programmet med inriktning mot fysik/matematik.

Som framgått i redovisningen av institutionernas genomförande av examensarbetet, så avslutas examensarbetet på ungefär hälften av institutionerna med ett seminarium kring uppsatsen. Framför allt studenterna inom apotekarprogrammet och i viss mån studenterna inom sjuksköterskeprogrammen verkar uppfatta *försvaret av den egna rapporten/uppsatsen* som viktigt (bilaga 5, tabell 12). I övrigt är svarsbilden splittrad. I vissa ämnen, såsom engelska, beror sannolikt svarsbilden – stor andel som inte anser försvaret viktigt – på att seminarium med opponenter ej förekommer regelmässigt vid alla lärosätena. En annan förklaring kan vara att man betraktar arbetet som godkänt när det tas upp på ett seminarium. I bilaga 5, tabell 13 kan man se att de svarande tillskriver *opposition på någon annans rapport/uppsats* ännu mindre vikt än försvaret av egen uppsats. Nästan genomgående har man markerat svarsalternativen liten vikt eller ingen vikt alls. Det finns dock ett klart undantag, nämligen studenterna på sjuksköterskeutbildningarna. Cirka 60 procent i såväl gruppen klara studenter som icke klara har markerat svarsalternativen ganska stor vikt eller mycket stor vikt.

Eftersom vi i höst återkommer med en fullständig redovisning av studentenkäten, har vi ovan varit försiktiga när det gäller definitiva slutsatser, särskilt avseende de ämnen/utbildningar som representeras av få svar. Det här gör naturligtvis att det är lite svårt att få en överblick. Som ett försök att göra en sammanfattning rörande det vi redovisat ovan, har vi närmare analyserat vilket svarsalternativ flest studenter inom varje utbildning har valt aspekt för aspekt. Resultatet av analysen framgår i tabell 4.

Tabell 4. Redovisning av det svarsalternativ rörande uppfattningar om kriterier som inom varje utbildning fått flest markeringar bland studenter som är klara med sina examensarbeten. Symbolerna motsvarar svarsalternativen enligt följande: - - = ingen vikt alls; - = liten vikt; + = ganska stor vikt; + + = mycket stor vikt.

Aspekt/ Studie- program	Ämnes- val	Pro- blem- formu- lering	Yttre form	Veten- skapligt innehåll	Utnyttj. av käl- lor/ref.	Data- analys	Själ- vstän- dighet	Sättet att skriva	Veten- skapligt nyhets- värde	Försvar	Oppo- nent- skap
Religionsvet. progr.	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-	-
Jur. kand. progr.	-	+	+	++	+	+ / +++	+	+	-	--	--
Apotekar- progr.	--/		-	++	+	++	++	+	+	++	--
Historia	-	+	+	++	++	++	+	+	-	-	-
Engelska	+	+	+	+	+	+	+	++	-	--	--
Företagsek.	- / +	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
Sociologi	+	+	-	+	+	+ / +++	++	+	+	+	--
Dataing. progr.	-	-	-	+	-	+	+	- / +	-	--	--
Mat./nat. - fy./mat.	-	-	-	+	-	+	+	- / +	--	--	--
Mat./nat. - kemi	-	+	+	++	+	++	+	+	-	-	--
Sjuksköt. progr.	-	+	+	++	+	++	-	+	+	+	+

Ovanstående sammanfattningstabell har naturligtvis sina brister. Exempelvis det faktum att flest studenter inom ett ämne har valt ett visst svarsalternativ innebär *inte* att en majoritet har gjort det. Men vad tabellen visar är att de flesta studenterna i varje grupp som har varit med om bedömningen anser det mesta, utom agerande i seminariediskussionerna och ämnesvalet som viktigt. De problem med bedömningen av självständigheten som vi ur ett institutionsperspektiv har kunnat visa på tidigare i uppsatsen slår delvis igenom i studenternas perspektiv. Särskilt intressant att notera är det att studenterna inom sjuksköterskeprogrammen anser att självständigheten betyder så lite, trots att många av dem undervisats enligt PBL – problembaserat lärande – som i hög grad bygger på att studenterna tar eget ansvar och arbetar självständigt. Anmärkningsvärt är också att den yttre formen på examensarbetet tillskrivs så stor vikt vid bedömningen.

Som avslutning på avsnittet om studenternas uppfattningar av bedömningsmomentet i anslutning till deras examensarbete vill vi också redovisa svaren på frågan om de anser sig rättvist bedömda eller tror att de kommer att bli rättvist bedömda (bilaga 5, tabell 14). Bland de studenter som är klara tycker en majoritet att de blev rättvist bedömda på sitt examensarbete. Juristerna, naturvetarna med inriktning mot fysik/matematik, sjuksköterskorna och dataingenjörerna anser sig i något större utsträckning än övriga har blivit rättvist bedömda. Inom de flesta utbildningarna tror också ganska många av dem som inte är klara att de skall bli rättvist bedömda. Även om många som varit med om bedömningsmomentet verkar vara nöjda med bedömningen, så framgår av tabellen att det finns studenter inom alla utbildningar utom inom juristprogrammet och apotekarprogrammet som anser att de inte blivit rättvist bedömda. Inom religionsvetarprogrammet, i historia och i företagsekonomi rör det sig om ungefär var tionde student. I dessa utbildningar är också en av tio tveksam till om man har blivit rättvist bedömd. I engelska, i sociologi, inom dataingenjör- och sjuksköterskeprogrammen har ännu något fler uttryckt sin tveksamhet genom att markera alternativet vet inte. Bland ännu inte klara studenter är man mest osäker på om man kommer att bli rättvist bedömd i ämnet sociologi och därefter i ämnena historia och företagsekonomi.

Slutligen skall sägas att några entydiga skillnader som skulle kunna hänföras till kursfordringar för generella examina respektive yrkesinriktade examina har vi inte kunnat se i de svar vi haft tillgång till för denna redovisning. Inte heller har vi kunnat göra uppdelningen av svar från universitetsstudenter och högskolestudenter. Däremot kan man av studenternas svar dra slutsatsen att ämnen och utbildningsprogram skiljer sig åt vad gäller bedömning av examensarbetena. Men det är ändå svårt att se någon enhetlig linje, t.ex. mellan naturvetenskapligt inriktade utbildningar och humanistiskt/samhällsvetenskapliga utbildningar, som man kanske skulle ha kunnat vänta sig. Det här bör naturligtvis bli föremål för djupare analyser i nästa steg. Detta gäller även eventuella skillnader mellan synpunkter från studenter som varit med om bedömningsprocessen och från dem som inte varit med om bedömningen.

Diskussion

Syftet med denna undersökning har varit tvåfaldigt. Dels har vi utifrån ett institutions-/programperspektiv beskrivit examinationsrutinerna i samband med självständiga arbeten. Dels har vi samlat in studenternas synpunkter i anslutning till examinationen av självständigt arbete. I denna avrapportering har en begränsad del av dessa senare data kunnat redovisas. Vid arbetets början förväntade vi oss att finna skillnader mellan olika examina, olika högskolor och olika ämnen. För att kunna förklara eventuella skillnader i examinationsförfaranden måste examinationen sättas in i ett större sammanhang. Både enkäten och intervjuerna som gjordes inom institutionsundersökningen kom därför att omfatta frågor kring hela delkursen/kursen. Resultaten är dock disparata och några systematiska skillnader kan inte påvisas vare sig mellan olika lärosäten eller mellan olika examina – generella respektive yrkesinriktade. Eftersom studentundersökningen inte är slutförd, kan vi inte heller vad gäller denna dra några säkra slutsatser om eventuella skillnader mellan olika lärosäten och/eller mellan olika examina.

I vårt dataunderlag ingår även utbildningar inom vilka man tillämpar en mer eller mindre utvecklad form av problembaserat lärande (PBL). Det var också ett antagande i denna undersökning att dessa utbildningar med hänsyn till sin medvetet valda pedagogik skulle skilja sig från övriga utbildningar när det gäller det självständiga arbetet. I vår undersökning har skillnaderna gentemot utbildningar som inte tillämpar problembaserad inläring varit mindre än väntat. Det verkar dock som det självständiga arbetet avviker från den övriga problembaserade inläringen. Vi har t.ex. funnit att man oftare handleder enskilda studenter än grupper och att det snarare är slutprodukten än arbetsprocessen som bedöms. Dessa resultat avseende institutionsperspektivet får stöd i studenternas enkätsvar. Självständighet under arbetets gång tillskrivs inte så stor vikt vid bedömningen, som man skulle kunna förvänta sig i miljöer som tillämpar PBL. Samtidigt är det förvånande att examensarbetenas yttre form anses betyda mer vid bedömningen av studenter som har erfarenhet av PBL än av studenter inom flera ämnen som saknar dessa erfarenheter.

Om vi alltså inte funnit systematiska skillnader mellan lärosäten och examina, så framträder däremot vissa systematiska skillnader mellan olika ämnen/ utbildningsprogram vad gäller såväl sättet att genomföra och examinera det självständiga arbetet som vilken betydelse som tillskrivs olika bedömningskriterier. Utifrån studenternas svar på enkäten kan vi också se skillnader mellan ämnen och utbildningsprogram. Det är dock svårt att se någon systematik i studenternas svar, men detta kan bero på att alla frågor ännu inte är bearbetade.

Det faktum att redovisning av andra frågor kan ge annorlunda tolkningsmöjligheter av den totala resultatbilden, gör också att nedanstående diskussion inte är uttömmande. Bland annat har vi tillåtit oss att blanda reflektioner kring "små och stora företeelser". Vi hoppas att vi på det sättet skall nå en bred grupp läsare, som var och en kan finna något som kan utnyttjas för egna reflektioner över sin praktik. Denna undersökning är också avsedd som en bas för fortsatt arbete kring examinationsfrågor och detta återkommer vi till längre fram.

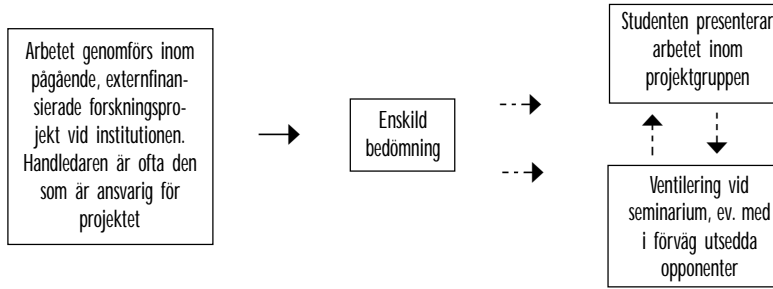
Modeller för det självständiga arbetet

Vi har i våra institutionsdata funnit tre modeller för hur det självständiga arbetet genomförs och examineras:

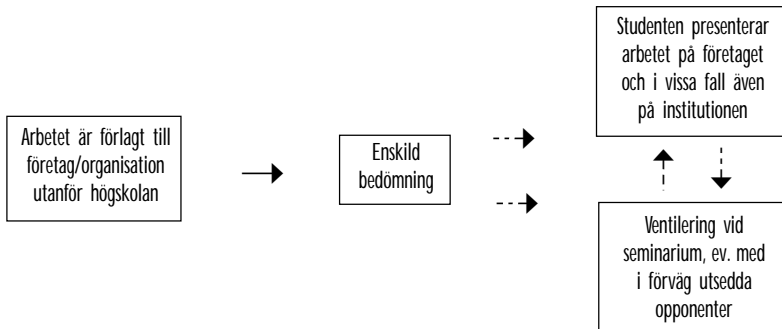
Figur 1. Modell I för hur det självständiga arbetet genomförs och examineras.

Modell I innebär att det självständiga arbetet genomförs i anslutning till den egna institutionen och handledaren/examinatorn är någon av lärarna vid institutionen. Inom denna modell läggs ofta stor vikt vid problemorienteringsfasen. Examinationen inleds med en enskild bedömning av handledaren och ibland även av examinatorn. I vissa fall förekommer även medbedömare. Efter denna enskilda bedömning sker oftast en ventilering av det självständiga arbetet vid ett seminarium med i förväg utsedda opponenter där studenten försvarar sitt eget arbete.

Figur 2. Modell II för hur det självständiga arbetet genomförs och examineras.

I modell II genomförs det självständiga arbetet inom ett pågående forskningsprojekt vid den egna institutionen. Vanligtvis fungerar då projektledaren som handledare. Även i denna modell inleds examinationen av en enskild bedömning av arbetet. Därefter sker ofta en presentation av arbetet inom den aktuella projektgruppen. Mindre vanligt förekommande är att det självständiga arbetet ventileras vid ett seminarium med i förväg utsedda opponenter.

Figur 3. Modell III för hur det självständiga arbetet genomförs och examineras.

Vid vissa institutioner genomförs merparten av de självständiga arbetena vid företag/organisationer utanför högskolan. För handledningen ansvarar då någon anställd vid företaget/organisationen i fråga. Dessutom utses en handledare/examinator vid institutionen. Examinationen inleds som i ovanstående modeller med en enskild bedömning. Därefter förekommer det att studenten presenterar arbetet inom företaget eller organisationen. Endast undantagsvis ventileras arbetet vid ett seminarium med i förväg utsedda opponenter.

De ovan nämnda skillnaderna mellan olika ämnen tycker vi oss inte oväntat finna i valet av modell för hur det självständiga arbetet genomförs och examineras. Inom ett givet ämne arbetar man i huvudsak enligt någon av de presenterade modellerna, men det förekommer också att man inom samma institution väljer att genomföra och examinera de självständiga arbetena enligt olika modeller. Majoriteten av ämnena/utbildningsprogrammen kan sorteras in under modell I. Dit hör ämnena historia, engelska och sociologi samt det religionsvetenskapliga programmet, juris kandidatprogrammet och sjuksköterskeprogrammen. Under modell II återfinns ämnet fysik och apotekarprogrammet. Inom ämnena företagsekonomi, kemi och dataingenjörsprogrammen arbetar man vanligtvis i enlighet med modell III. Valet av modell påverkar givetvis uppläggningsen av examinationen. Det förtjänar också att påpekas att det i examensordningen för många yrkesinriktade examina inte explicit uttrycks krav på ett självständigt arbete.

Seminarium med i förväg utsedda opponenter förekommer oftast i samband med modell I, mindre ofta vid modell II och nästan aldrig om arbetet är upplagt enligt modell III. I de fall seminarium förekommer varierar dock dess betydelse. I vissa ämnen/utbildningsprogram ingår det i kursfordringarna att studenten skall försvara sitt eget arbete och opponera på ett annat. Prestationen i samband med seminariet utgör då enligt institutionernas uppgiftslämnare ett av bedömningskriterierna. Noteras bör att studentens prestation vid seminariet endast kan höja en uppsats/rapport till Godkänd och en godkänd uppsats/rapport till Väl Godkänd. Prestationen kan dock inte sänka ett betyg. Det är intressant att konstatera att denna bild av seminariets roll är mycket svår att känna igen utifrån studenternas svar. Inom de ämnen/utbildningsprogram där seminariet inte räknas med i bedömningen har detta snarare funktionen att ge studenten feedback på sitt arbete. Huruvida studenterna har denna uppfattning kan vi av hittills bearbetade enkätmaterial inte säga. Viktigt att lägga märke till är dock att examinationen i samtliga modeller kan vara avslutad i och med den enskilda bedömningen. I det följande kommer vi att, i olika avsnitt, återknyta till dessa tre modeller.

Vem bedömer de självständiga arbetena?

Enligt Högskoleförordningen 7 kap. 10 §⁶ vilar det formella ansvaret för betygssättning på en av högskolan särskilt utsedd lärare (examinator). Hur mycket examinator deltar i det reella bedömningsarbetet varierar. Funktionen som examinator kan ibland vara enbart av administrativ karaktär och det egentliga ansvaret för bedömningen är då i huvudsak förlagt till handledaren som även kan vara examinator. Om funktionerna att handleda och examinera vilar på samma person blir det givetvis denne som bedömer om det självständiga arbetet kan godkännas. När ansvaret för handledning och examination har fördelats på två personer så inleds alltid bedömningen med att handledaren bestämmer om det självständiga arbetet uppfyller kraven för godkänt och därmed kan sändas vidare till examinator. Handledaren har således alltid en betydelsefull roll när det gäller att fastställa kravnivåerna för det självständiga arbetet i synnerhet eftersom det endast undantagsvis har inträffat att examinator underkänner ett arbete som handledaren har godkänt.

Självständighet som kriterium vid bedömning

I högskolelagen (1 kap. 9 §)⁷ anges ett grundläggande mål med all utbildning vara att studenten skall bibringas förmåga till självständig och kritisk bedömning samt förmåga att självständigt lösa problem. Liknande formuleringar finns i några institutioners kursplaner för det självständiga arbetet. Vid intervjuerna uppgav de svarande institutionsrepresentanterna dessutom att det självständiga arbetet kan betraktas som väsensskilt från övriga kurser och skillnaden består bl.a. i att studenten förväntas arbeta på ett mer självständigt sätt än inom andra kurser. Vår enkätundersökning till studenterna visar, att dessa inte anser att självständigheten har så stor vikt vid bedömningen. Detta behöver inte vara detsamma som att man inte krävt självständighet under arbetets gång. Men vi har svårt att se samstämmighet mellan institutionsdata och studentdata på denna punkt.

En förutsättning för att det skulle fungera att skicka en enkät till så många studenter var, att antalet frågor skulle kunna vara litet, men också att de frågor som ställdes inte fick vara för komplicerade. Möjligen skulle man

⁶ SFS 1993:100 *Högskoleförordningen*. Stockholm: Riksdagen

⁷ SFS 1992:1434 *Högskolelagen*. Stockholm: Riksdagen

kunnat precisera frågor om självständighet på ett bättre sätt än vad vi gjorde. I samband med intervjuerna gav institutionerna uttryck för stora variationer i inställning till begreppet självständighet. Vi har sammanfattat institutionernas beskrivningar av ett självständigt förhållningssätt i följande att-satser:

att tillsammans med handledaren med stort mått av eget ansvar söka sig fram till ett ämne och precisera problemet,

att kunna planera arbetet och kunna genomföra det enligt tidsplanen,

att inte vara alltför beroende av handledaren utan värdera dennes råd och utifrån dessa utveckla sina egna ställningstaganden, göra personliga val och ta ansvar för dessa,

att aktivt söka ny kunskap,

att på egen hand söka källor,

att inte vara bunden av källmaterialet utan på ett kritiskt sätt värdera detta och använda det analytiskt,

att på ett kreativt och gärna originellt sätt genomföra en analys utgående från det material som samlats in,

att kunna strukturera materialet och utforma en uppsats/rapport inom ämnet skriven på ett sätt så att det framgår vilka överväganden som gjorts,

att genomföra arbetet individuellt.

Studentens förmåga till självständighet i samband med denna kurs kan alltså komma till uttryck på många sätt. Med utgångspunkt i institutionernas beskrivningar av självständighet kommer vi att behandla tre aspekter av detta begrepp samt diskutera om det verkligen används som bedömningskriterium i samband med examination av momentet självständigt arbete. Aspekterna är:

- Studentens grad av medverkan vid uppgiftens utformning
- Studentens förhållande gentemot källor
- Relationen mellan handledare och student

Studentens medverkan vid uppgiftens utformning

Enligt Gerrevalls definition av ett självständigt arbete⁸ skall den studerande med ett stort mått av eget ansvar medverka vid uppgiftens utformning och genomföra det självständiga arbetet i enlighet med de intentioner som bestämts i samband med problemformuleringen. Våra institutionsresultat

⁸ Gerrevall, s. 15.

visar dock tydliga skillnader vad gäller studenternas medverkan i problemformuleringsfasen. Representanter för institutioner som organiserar det självständiga arbetet enligt modell I betonar tydligast att studentens medverkan i problemorienteringsfasen står i centrum. Om syftet med det självständiga arbetet i huvudsak är forskningsinriktat är val av ämne och avgränsning av frågeställningarna ett viktigt led i det självständiga arbetet. I de fall det självständiga arbetet vanligen genomförs inom industrin enligt modell III är det inte ovanligt att det förekommer listor på ämnen som inkommit från olika företag och arbetet kan då ha karaktären av ett beställningsarbete. Ämnen och ibland även problemställningen bestäms då oftast av företaget eller också kan institutionen ordna ett ämne åt studenten vid ett företag. Man beskriver självständighet i andra termer och syftet med det självständiga arbetet ses då i huvudsak som att förbereda för yrkesverksamhet genom att studenten utifrån en given uppgift och med hjälp av en fastställd metod skall genomföra uppgiften.

I vissa fall godkänns ämnet för det självständiga arbetet med hänsyn tagen till de forskningsprojekt som vid en viss tidpunkt pågår vid institutionen (jfr. modell II). Några tillfrågade anger att problemformuleringsfasen hoppas över och studenten erbjuds att arbeta med ett redan formulerat problem och använda en given metod. Många studenter från de två utbildningar som i störst utsträckning tillämpar modell II – fysik och apotekarprogrammet – anser att problemformuleringen betyder lite vid bedömningen. Studentens möjlighet att påverka utformningen av problemet och metodval varierar, men uppenbart är att handledaren ofta styr studenten hårt för att få ett arbete utfört som passar in i projektet. Frågan som inställer sig då är i vilken utsträckning studenterna under dessa omständigheter ges möjlighet att självständigt göra överväganden vad gäller ämnesval och problemformuleringar. Inom vissa projekt ges dock studenten större möjlighet att inom projektets ramar självständigt identifiera ett problem och även att fritt välja en lämplig metod för att lösa problemet.

Även om man ändå oftast har intentionen att ge studenten stor frihet vid val av ämne och frågeställningar kan denna möjlighet naturligtvis begränsas på grund av att institutionen inte anser sig ha erforderlig handledarkompetens eller nödvändig utrustning. Hela arbetet måste ske utifrån vissa givna förutsättningar vid respektive institution. Målen i 1993 års högskolelag betonar dock starkare än tidigare högskolelag den grundläggande högskoleutbildningens uppgift att utveckla studenternas förmåga till själv-

ständig och kritisk bedömning.⁹ I den senaste högskolelagen tillkom målen att utbildningen skall ge studenterna förmåga att självständigt lösa problem, att följa kunskapsutvecklingen och att delta i informationsutbyte på vetenskaplig nivå. Majoriteten av de tillfrågade institutionerna betonar också att det viktigaste målet med kursen är att studenten skall utveckla förmågan till självständiga ställningstaganden i olika avseenden, t.ex. genom att studenten får gå igenom problemformuleringsprocessen för att på så sätt få en förståelse för varför ett problem bör presenteras på ett visst sätt och varför en viss metod är att föredra framför andra. Som vi redovisat ovan varierar dock studenternas grad av delaktighet i problemorienteringsfasen och enligt vissa handledare är det på grund av bristande kunskaper och erfarenheter inte möjligt att studenterna själva skall bestämma ämne och problemformulering. Detta innebär att kravet på självständighet inte finns med i arbetets inledningsfas utan att det fortsatta arbetet trots allt innebär en utveckling mot större självständighet i högskolelagens mening. Det måste dock påpekas att en tredjedel av institutionerna inte anser att självständighet skall utgöra en grund för bedömning. En sådan inställning när säkert studenterna och förklarar delvis de svar vi fått på studentenkäten. Det intressanta är dock hur man avgör om utbildningens mål som de uttrycks i högskolelagen verkligen uppnåtts inom den aktuella kursen.

Studentens förhållande gentemot källor

Ett annat område där graden av självständighet kan avläsas är studentens förhållande till källorna. Om arbetsprocessen är ett led i bedömningen kommer förmågan att kritiskt hantera källmaterial in som en naturlig del i den kontinuerliga bedömningen. Vid de institutioner där processen inte tas med i bedömningen kan studentens sätt att förhålla sig till sina källor endast avläsas i rapporten/ uppsatsen. Om då ansvaret för att handleda och examinera vilar på skilda personer torde studentens grad av självständighet i förhållande till källmaterialet vara svår att bedöma. Av resultaten framkommer att inom vissa ämnen har arbetsmomentet att söka källor och göra ett relevant urval inte någon särskilt stor betydelse och ibland saknas detta moment helt i arbetsgången. Detta är vanligast om det självständiga arbetet genomförs enligt modellerna II och III. Om arbetet är mycket företags-specifikt blir litteraturgenomgång aktuell endast i de fall studenten via företagets försorg får tillgång till den litteratur som behövs för att genomföra

⁹ Utbildningsutskottets betänkande 1992/93:UbU3. *Ny högskolelag m.m.* Stockholm: Riksdagen, s. 21.

arbetsuppgiften. Vad som alltså för vissa ämnen enligt institutionsundersökningen är en central uppgift i samband med det självständiga arbetet är för andra perifert eller utgår helt. Av studenternas svar att döma framstår ändå inte utnyttjande av källor och referenser som grund för bedömning lika perifert som för en del institutioner.

Relationen mellan handledare och student

Samarbetet mellan handledare och student är av stor betydelse för vilken grad av självständighet en student utvecklar. Handledarens förmåga att leda och hjälpa studenten att komma igång med arbetsprocessen kan vara avgörande för studentens möjlighet att utveckla en förmåga till självständig och kritisk granskning.

Beroende på t.ex. ämnets karaktär, studenternas förkunskaper, och handledarens sätt att handleda får olika studenter olika mycket hjälp. Den avsatta tiden för handledning varierar enligt de tillfrågade från noll till tolv lektorstimmar. Flera av handledarna har påpekat risken för att studenterna får så mycket hjälp, alternativt styrning, så att det knappast längre är tal om ett självständigt arbete. Avvägningen mellan vad som bör vara handledarens respektive studentens arbete kan vara svår att göra. Likaså kan andra faktorer bidra till att arbetet ibland inte bedrivs självständigt, inte minst kravet på genomströmning med vad det innebär för institutionens resurstilldelning. När en student har svårigheter att genomföra det självständiga arbetet ges oftast ännu mer handledning. Den är då endera inriktad mot själva arbetet eller inriktad mot att stödja studenten personligt. Samtliga tillfrågade uppger att studenten får fortsatt handledning under obegränsad tid, dvs. tills arbetet har slutförts. Är det då meningsfullt att tala om självständiga arbeten och är det möjligt att jämföra studenternas (och handledarnas) prestationer och gradera dessa i betygskategorierna Underkänt, Godkänt och Väl Godkänt?

Det finns ytterligare skäl för handledarna att "hjälpa" studenten till ett gott resultat. Särskilt när handledning och examination är förlagt till olika personer, uppfattas ibland examinatorns bedömning av slutprodukten också som en bedömning av den egna handledarinsatsen. Det har framskymtats i intervjuerna att "bra" uppsatser/rapporter ses som bevis på god handledarförmåga vilket kan vara viktigt för handledarens egen karriär.

Vidare betraktas av naturliga skäl de självständiga arbetena som institutionens ansikte utåt och handledarna är därför angelägna om att det som

produceras vid institutionen skall vara av god kvalitet. Speciellt viktigt torde detta vara för högskolor som strävar efter rätten att få utfärda magisterexamen. Villkoret för att få denna rättighet är att de utbildningar som anordnas uppfyller de kvalitativa fordringar som fastställts av statsmakterna. För att fastställa och fortlöpande pröva kvaliteten på de aktuella utbildningarna inrättades ett utvärderingssekretariat (92-07-01) som nu ingår i Högskoleverket. För alla universitet och högskolor gäller att deras verksamhet fortlöpande granskas och att rätten att utfärda olika examina kan omprövas på grundval av denna granskning. Förutom tillgängliga forskningsresurser m.m. kan de självständiga arbetena utgöra en bedömningsgrund vid prövningen av om institutionerna uppfyller de fastställda kraven. Därmed ligger det i både handledarnas och institutionernas intresse att bidra till att uppsatserna/rapporterna blir av så god kvalitet som möjligt.

Även andra motiv kan enligt undersökningen leda till att handledaren "hjälp" studenten mer än befogat med hänsyn till Högskolelagen t.ex. handledarens behov av att vara omtyckt. Det krävs mod för att kunna underkänna en student, särskilt om samma person har ansvar för både handledning och examination. När en student upprepade gånger redovisar sitt självständiga arbete och handledaren märker att studenten på grund av bristande förmåga, förkunskaper och/eller motivation inte förmår prestera bättre än senast presenterade manus finns risk att handledaren känner misslyckande för att vederbörande inte kunnat stimulera studenten till att fullfölja arbetet. Ett underkännande av en students självständiga arbete innebär oftast en mycket större press både på läraren och studenten än ett underkännande inom andra kurser. Vid intervjuerna med institutionsföreträdare har även framkommit att handledaren kan känna obehag av att släppa igenom en svag uppsats/rapport där han/hon står omnämnd som handledare. I denna situation kan handledarens känsla av uppgivenhet leda till att vederbörande tar över och mer eller mindre färdigställer det självständiga arbetet.

Våra resultat visade att under de tre senaste terminerna hade av totalt 1821 examinerade arbeten¹⁰ 14 stycken underkänts. Detta skulle kunna tolkas som ett uttryck för det dilemma en handledare ställs inför i samband med ett långt framskridet men svagt arbete.

¹⁰ Antalet examinerade arbeten baseras på de uppgifter som lämnats av de svarande i enkäten jfr Bilaga 1, frågorna 5 och 63.

”Handledning är en dialog som förutsätter ömsesidighet och viss jämlikhet i kommunikationen, samtidigt som relationen handledare–student i grunden är ojämlig”.¹¹ Som vi tidigare sagt har handledaren en viktig uppgift i att stödja studenten i dennes utveckling mot en förmåga att självständigt och kritiskt granska samt att självständigt lösa problem. Samtidigt är det handledaren som bedömer studentens insatser.

Underlag vid bedömning

Två tredjedelar av institutionerna angav att det är slutprodukten, dvs. uppsatsen/rapporten, som väger tyngst vid bedömningen av det självständiga arbetet. Vidare ansågs det inte självklart att examinator skulle ha kännedom om studentens sätt att genomföra arbetet. Endast fyra angav att man på ett mer systematiskt sätt bedömde arbetsprocessen. Kontakten mellan handledare och examinator är dessutom i många fall mycket sparsam; vid vissa institutioner togs endast kontakt efter det att problem uppstått. Trots att uppsatsen/rapporten oftast är det enda bedömningsunderlag som finns tillgängligt för examinator svarar mer än hälften att självständighet bedöms och detta svar är lika vanligt oberoende om man har förlagt funktionerna att handleda och examinera på samma eller olika personer.

Om kommunikation inte förekommer mellan handledare och examinator och uppsatsen/rapporten utgör det enda bedömningsunderlaget torde svårigheter uppstå vad gäller att avgöra i vilken mån studenten visat sig självständig, dvs. har gjort egna val. Visserligen kan examinator ur slutprodukten möjligen utläsa i vilken mån kritisk granskning av källmaterial har skett, om lämplig metod har valts och om tolkningarna av resultaten förefaller vara rimliga etc. Men detta behöver inte säga något om hur självständigt studenten har arbetat med materialet. I vissa fall kan det faktiskt vara handledarens förmåga som kommer till uttryck i uppsatsen/rapporten snarare än studentens.

Samstämmighet och kommunikation

Vid majoriteten av de undersökta institutionerna har man, som ovan nämnts, inte fastställt skriftliga bedömningskriterier utan hänvisar ofta till beskrivningar i kursplaner. Dessa dokument är dock mycket generellt

¹¹ Bargholtz, C m.fl. 1994: *Att handleda blivande forskare. Myter och verkligheter*. I SULF:s skriftserie nr. 7/94, s. 15.

skrivna. Ändå är det, som framgått i redovisningen av studenternas svar, många studenter som anser att de fått kännedom om bedömningskriterierna genom skriftligt material. Svaren från institutionerna och svaren från studenterna stämmer alltså inte riktigt. Men bristen på samstämmighet kan bero på att enskilda lärare kan lämna ut anvisningar utan att detta görs i institutionens namn. Vad som talar för detta är att ganska många studenter har erhållit information om bedömningskriterierna skriftligt, men enligt institutionsdata saknar en majoritet av utbildningarna skriftliga kriterier.

Av data framgår att institutionernas företrädare tillmäter strävan efter enhetlighet i bedömningen olika vikt. Vissa av de tillfrågade anser att det i och med att handledarna/examinatorerna har doktorerat råder konsensus mellan kollegor om vilka kriterier som tillämpas och var kravnivån skall ligga. Därmed behöver dessa krav inte diskuteras, utan bedömningen av det självständiga arbetet är en "privat" angelägenhet. Dessa institutioner förutsätter alltså en konsensus men vet egentligen inte om den existerar. Inte heller har man någon handledarutbildning eller andra rutiner för att introducera nya handledare i uppgiften. Somliga institutioner betonar dock nödvändigheten av att föra kontinuerliga diskussioner med kollegor för att på så sätt uppnå så stor samstämmighet som möjligt mellan olika handledares/examinators krav på arbetet. Sådana diskussioner synes vara av stor betydelse eftersom arbetet som lektor kan se mycket olika ut: Vissa arbetar uteslutande med undervisning medan andra forskar aktivt inom olika projekt; vissa har nyligen doktorerat medan andra har avlagt sin examen långt tillbaka i tid. Det torde därför vara svårt att uttala sig om överensstämmelsen mellan olika bedömare, i synnerhet innan man ens har diskuterat vilka bedömningsgrunder och kravnivåer som de enskilda bedömarna utgår ifrån. Till yttermera visso har inte alla handledare disputerat, utan även adjunkter, doktorander och lärare, som endast har en examen motsvarande den de handleder, fungerar som handledare. Krav på avlagd doktorsexamen ställes ej heller på handledarna vid externa företag/organisationer. Vetskap om vilka bedömningskriterier som tillämpas och om hur man kan påverka dem kan alltså variera bland handledarna vid en och samma institution.

En särskild svårighet vad gäller bedömningskriterier föreligger när handledarna finns på företag/organisationer utanför universitetet/högskolan. Undersökningen visar att kontakter mellan den externa handledaren och handledaren/examinatorn vid institutionen oftast förekommer ytterst sporadiskt. Det blir i själva verket handledaren på företaget som avgör vilka kriterier som skall

nyttjas och hur de skall tolkas. Vederbörandes kriterier överensstämmer uppenbarligen inte alltid med de kriterier som tillämpas inom högskolan. Här avstår alltså institutionen från möjligheten att styra vilka kriterier som skall vara uppfyllda för att ett arbete skall godkännas.

Vid ett fåtal institutioner ser man kommunikationen av bedömningskriterierna som ett sätt att säkra kvaliteten på arbetena. Man låter då flera personer läsa igenom uppsatserna/rapporterna, bedöma dem och man för en kontinuerlig diskussion med utgångspunkt i olika handledares perspektiv. Enligt de handledare/examinatorer som provat detta arbetssätt sker därmed en kontinuerlig kompetensutveckling och kvalitetssäkring av verksamheten.

Av ovanstående framgår att det kan finnas en rad förklaringar till att studenter inom samma ämne/utbildning kan fördela sig på samtliga svarsalternativ, såsom är fallet i vår enkät, när man frågar hur viktig en viss aspekt har varit vid bedömningen. Detta föranleder dock oss att ställa frågan varför så många institutioner i vår undersökning inte verkar intresserade av att öka graden av samstämmighet. Att uppnå en total konsensus är nog en omöjlighet, men hur stora skillnader mellan olika bedömare vid samma institution och mellan olika lärosäten och ämnen vad gäller kravnivåer är rimliga?

Slutsatser och framtida uppgifter

Förslag till institutioner

Vår undersökning är, som sagts flera gånger i denna rapport, inte slutförd på så sätt att allt dataunderlag inte är bearbetat. Vad gäller studentundersökningen hann vi heller inte vänta på alla svar som kontinuerligt har kommit in under den senare delen av maj månad. Mot denna bakgrund kan det framstå som omöjligt att dra några slutsatser. Vi menar dock att vissa data är så entydiga, att fördjupade analyser av intervjuerna med institutionsföreträdare och komplettering av ytterligare studentsvar, inte kan förändra svarsbilden helt, men väl förtydliga den. Tre sådana aspekter vill vi föra fram i det följande.

- *Studenten måste få en möjlighet att förstå och utnyttja den process som leder fram till en produkt*

Av de dokument som vi har fått in från många institutioner framgår att anvisningar för det självständiga arbetet ofta omfattar beskrivningar över hur man önskar att slutprodukten, vilket nästan uteslutande handlar om en uppsats/rapport, skall utformas. Det självständiga arbetet bör, inte minst om man tar Högskolelagen som utgångspunkt, innebära så mycket mer än den skrivna produkten. Studenten måste t.ex. få en möjlighet att på ett aktivt och självständigt sätt delta i den, ibland mödosamma, process som det innebär att precisera frågeställningar som är undersökningsbara.

Utifrån Högskolelagens målbeskrivningar framstår det som grundläggande att studenten skall beredas möjlighet att utifrån vissa givna förutsättningar självständigt genomföra kursmomentet i fråga. Ur studentens perspektiv är det därför viktigt att man från institutionens sida preciserar målen för det självständiga arbetet och utifrån dessa tillsammans med studenterna fastställer den ansvarsfördelning som skall gälla under arbetsprocessen mellan handledare och student.

- *Studenten skall beredas möjlighet att kritiskt granska sitt eget och andras arbeten*

Merparten av studenterna förefaller ha uppfattningen att det vetenskapliga innehållet betyder mycket vid bedömningen. Studenterna har i enkäten inte fått möjlighet att precisera vad de avser med vetenskapligt innehåll och det har inte heller vi som frågeställare gjort. I uttrycket vetenskapligt innehåll borde dock kritisk granskning inbegripas. Men vi kan via dokument och såväl skriftliga som muntliga svar från institutionerna se att kritisk granskning spelar olika roll i samband med examensarbetet. Genom att införa kurskrav på att studenten skall utvärdera sitt eget arbete ges ett utmärkt tillfälle till reflektion och kritiskt tänkande. Detta kan ske t.ex. genom att uppsatsen/rapporten skall innehålla ett resonemang om resultatens tillförlitlighet, arbetets brister och förtjänster och det egna sättet att förhålla sig till källor och annan forskning inom området. Många av dem som företrätt institutionerna har på olika sätt uttryckt det önskvärda i att tillämpa den här typen av krav, men det tycks vara svårare att förverkliga det.

Ett forum där man kan reflektera över sitt eget, men också över andras arbeten, är seminariet. Vid ungefär hälften av institutionerna behandlas examensarbetena regelmässigt i ett seminarium. Vid intervjuerna med företrädarna för de olika institutionerna som ingår i undersökningen framkom att dessa seminarier tillmäts olika betydelse. Från institutionsperspektivet kan seminariet vara ett utmärkt tillfälle att ge studenten möjlighet att träna förmågan till informationsutbyte. Seminariet ger också institutionen möjlighet att dels bedöma studentens förmåga till kritisk granskning, dels erbjuda ett inläringstillfälle för studenten som därmed kan få nya perspektiv på sitt färdiga arbete eller få indirekt hjälp för att färdigställa sitt arbete. När det gäller seminariets senare funktioner saknar vi studentdata som kan bekräfta alternativt falsifiera att så är fallet. Beträffande institutionernas möjligheter att utnyttja seminariediskussionen i bedömningen, så är det i varje fall studenternas uppfattning att man inte gör detta. Det här föranleder oss att dra vår tredje slutsats.

- *Tydlighet kring bedömningskriterier*

Skriftliga bedömningskriterier från institutionernas sida utgörs ofta av råd och regler avseende hur uppsatsen/rapporten skall utformas. Sannolikt fungerar den här typen av riktlinjer som styrinstrument och påverkar studenterna att lägga stor vikt vid uppsatsens/rapportens yttre form. Ett skäl

till att man väljer denna väg är, att det är ganska lätt att ge den här typen av konkreta råd och det är lätt att bedöma om arbetet uppfyller dessa råd eller ej. Ett annat skäl är att man som lärare gärna vill undvika att ägna sin dyrbara undervisningstid till något som låter sig formas i skrift på ett enkelt sätt. Men inte minst fakta som framkommit i samtalen med institutionernas personal visar att målen egentligen är ställda så mycket högre när det gäller examensarbetena. Såväl vår analys kring mål och bedömningskriterier utifrån ett institutionsperspektiv som studenternas svar, visar emellertid att dessa mål formuleras i abstrakta kriterier för bedömningen och blir därmed sällan tydliga. I varje fall tycks de inte särskilt lätta att kommunicera eller också är det så att våra data endast visar att enskilda lärare kommunicerar sina kriterier på sitt sätt och det har aldrig varit meningen att informationen skulle vara entydig för institutionerna som helhet.

Förslag till fortsatta studier

Vi har genomgående i detta arbete tangerat kompletterande analyser av redan tillgängliga data och helt nya undersökningar. Orsaken till att det så ofta har blivit reflektioner av detta slag, är att undersökningen visat att momentet självständigt arbete genomförs på så olikartade sätt och med så skilda förutsättningar vid de 36 undersökta utbildningsenheterna. Så kanske det måste vara, men ett problem är, att det är svårt att hitta omedelbara förklaringar till varför vissa skillnader måste finnas.

Genom att vi fick möjlighet att komplettera institutionsundersökningen med en studentundersökning, fick vi förutsättningar att nyansera diskussion och slutsatser i flera avseenden, men det har också genererat nya frågor. På en del av dem finns redan svaren i vårt insamlade datamaterial; andra kräver kompletterande studier.

Självständighet

I samband med att vi hade genomfört undersökningen utifrån institutionsperspektivet, såg vi att självständighet som begrepp och fenomen var mycket otydligt. Studentundersökningen har tillfört ytterligare bränsle till vår övertygelse om att innebörden i självständighet måste utredas. Betyder studenternas självständighet över huvud taget något vid bedömningen? Vad lägger man för innebörd i begreppet självständighet inom olika utbildningar? Etc., etc. Vi tycker också att våra delundersökningar har pekat på behovet av en fördjupad undersökning av *progressionen mot ökad självständighet* inom olika ämnen/program.

Bedömningskriterier

Självständighet kan, som framgått i detta arbete, vara ett bedömningskriterium, men behöver inte vara det. Våra studier har dock visat på behovet av att göra en mer ingående analys av *förhållandet mellan uttalade mål och de bedömningskriterier som används* inom olika ämnen/program. Till stor del finns de data som man bör använda sig av redan insamlade.

Examensarbetets värde för och användning av författaren

Även om många examensarbeten blir "hyllvärmare" vet vi att det examensarbete som gjorts i huvudämnet oftast spelar en särskild roll vid antagningen till forskarutbildningen. Vi vet också att i en del ämnen så är ett examensarbete av god kvalitet biljetten till en anställning. Därför ser vi det som angeläget att en studie av det självständiga arbetets *betydelse för fortsatta studier och anställning*, dvs. arbetet ur ett avnämarperspektiv, bör komplettera våra undersökningar.

Granskning av examensarbeten

En begränsning i vår undersökning har varit att vi inte har studerat några examensarbeten. För det första har det inte funnits tidsmässigt utrymme för detta. För det andra besitter vi inte den kompetens som skulle krävas för att göra en mer generell analys relaterad till innehållet. Men det är fortfarande en intressant uppgift att relatera denna undersöknings resultat till *de faktiska arbetena*, t.ex. genom att låta oberoende bedömare ta ställning till huruvida de självständiga arbetena överensstämmer med de uppsatta målen.

Slutligen håller som en uppföljning av denna undersökning en idébok på att framställas. Flera av de aspekter som lämpar sig för fördjupade studier eller kanske som fristående forskningsprojekt, kommer vi att ta upp i idéboken. Ett skäl till detta är att examensordningen gäller och ingen som är inblandad i arbetet med detta kursmoment har råd att vänta på färdiga svar på svåra frågor. Vi tror att man inom varje institution, mellan handledare samt mellan handledare och examinator kan komma en bra bit på vägen genom att hålla diskussioner levande kring vissa kritiska moment. Sålunda kommer även i denna idébok självständighet att fokuseras för att få igång en diskussion som förhoppningsvis skall gagna studenterna: Hur kan man uppfatta begreppet självständighet i detta sammanhang? Vilka förutsättningar krävs för att studenten skall utveckla ett självständigt arbetssätt?

I idéboken kommer också ett avsnitt att behandla mål och kriterier: Hur bör målen för det självständiga arbetet formuleras? Vilka är bedömningskriterierna vid examinationen? Hur hänger mål och kriterier ihop? Hur förmedlas mål och kriterier till studenterna? Hur försäkras sig institutionen om att olika handledare tillämpar kriterierna likartat?

En tredje aspekt som också kommer att tas upp i idéboken är seminariet: Hur kan man organisera seminarieverksamhet kring examensarbetena? Hur utnyttjas möjligheten att använda ventilationsseminariet som ett kvalitets-säkringsinstrument? Hur kan seminariet bli ett bra inlärningsstillfälle?

Denna undersökning har genererat ett rikt material i form av svar på enkät- och intervjufrågor samt olika typer av dokument från olika ämnen och program. De delar av materialet som ej kunnat redovisas inom ramen för denna rapport kommer att utgöra en bas för den planerade idéboken. Det är projektgruppens förhoppning att undersökningens resultat visar vilket väsentligt område examinationen av momentet självständigt arbete utgör för att vidmakthålla och vidareutveckla kvaliteten i den högre utbildningen.

Referenser

Bargholtz, C. m.fl. 1994: Att handleda blivande forskare. Myter och verkligheter. I *SULF:s skriftserie* nr. 7/94.

Eriksson, Å. & Högberg, M. 1996: *Självständigt arbete – vad är det? En beskrivning av hur momentet självständigt arbete genomförs och examineras vid 36 institutioner*. Uppsala: Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet.

Gerrevall, P. 1992: *Högskolestuderandes erfarenheter av självständigt arbete*. Lund: Pedagogiska institutionen, Lunds universitet.

SFS: 1992:1434 *Högskolelagen*. Stockholm: Riksdagen.

SFS: 1993:100 *Högskoleförordningen*. Stockholm: Riksdagen.

SULF:s skriftserie nr. 7/94. Stockholm: Sveriges Universitetslärarförbund.

Utbildningsutskottets betänkande 1992/93:UbU3: *Ny högskolelag m.m.* Stockholm: Riksdagen.

Bilaga 1

UPPSALA UNIVERSITET
Examinationsprojektet

Enkät angående planering, genomförande och examination av momentet självständigt arbete inom grundläggande högskoleutbildning

A. Allmänna frågor

Institution/program:

Kontaktperson:

Ämne/utbildningsprogram:

1. Hur kan det självständiga arbetet nyttjas?
 - a. Enbart i *generell* examen (Fil. kand, Fil. mag.)
 - b. Enbart i *yrkesinriktad* examen, vilken
 - c. I *både* generell och yrkesinriktad examen

2. Om utbildningen leder fram till en yrkesinriktad examen, när under utbildningen genomförs det *första* självständiga arbetet?

3. Vilken omfattning har det *första* självständiga arbetet vid Er institution/Ert program?
 - a. 10 poäng på C-nivå
 - b. 20 poäng på C-nivå
 - c. 10 poäng på D-nivå
 - d. 20 poäng på D-nivå
 - e. Annan, ange poäng

4. Hur *benämns* det självständiga arbetet vid Er institution/Ert program?

5. Hur många självständiga arbeten har examinerats under VT 95, HT 95, och VT 96 vid Er institution/Ert program?

- a. VT 95 på C-nivå
VT 95 på D-nivå
 - b. HT 95 på C-nivå
HT 95 på D-nivå
 - c. VT 96 på C-nivå
VT 96 på D-nivå
6. Finns det någon förteckning över de självständiga arbeten som genomförts under VT 95, HT 95 och VT 96 vid Er institution/Ert program?
- a. Ja
 - b. Nej
- Om förteckning över de självständiga arbetena finns, bifoga denna.

B. Målsättning med arbetet

7. Vad är målsättningarna med det självständiga arbetet?
8. Hur förankras det självständiga arbetets syften och målsättningar hos B-studenterna?
9. I vilken grad anser Ni att det godkända arbetena uppfyller de mål som Er institution/Ert program har fastställt i anslutning till det självständiga arbetet?
- a. I mycket hög grad
 - b. I ganska hög grad
 - c. I viss grad
- Kommentar:

10. Vilka kunskaper och färdigheter förväntas studenten ha *inför* det självständiga arbetet?
11. Vilka kunskaper och färdigheter förväntas studenterna *uppnå* genom att fullgöra momentet självständigt arbete?

C. Krav på produkten

12. I vilken *form* redovisas det självständiga arbetet vid Er institution/Ert program?

13. Av vilket *omfång* bör produkten vara?
14. Vilka *kvalitativa* krav ställs på det godkända arbetet?

D. Organisation

15. Hur många har varit involverade i handledning av de självständiga arbetena vid Er institution under nedanstående tidsperioder?
- VT 95
 - HT 95
 - VT 96
16. Hur utses handledare vid Er institution/Ert program?
17. Vilka krav ställs på handledarna vid Er institution/Ert program?
- 18 A. Förekommer handledarutbildning i anslutning till det självständiga arbetet?
- Ja
 - Nej
- Om nej, gå vidare till fråga 19.
- 18 B. Om ja på fråga 18 A, vad *innehåller* handledarutbildningen (bifoga kursplan eller motsvarande)?
- 18 C. Om ja på fråga 18 A, hur är handledarutbildningen *upplagd*?
- 18 D. Om ja på fråga 18 A, vem *organiserar* handledarutbildningen?
19. Vilken ersättning, omräknat i lektorstimmar, utgår för handledning av självständiga arbeten?
- På C-nivå
 - På D-nivå
20. Är handledning i anslutning till det *första* självständiga arbetet obligatorisk för studenterna?
- Ja
 - Nej
 - Vet ej

21. Vilket är det högsta antalet studenter en lärare kan handleda per termin?
22. Vilken är den vanligaste formen av handledning?
- Enskild handledning
 - Handledning i grupp
 - Handledning både enskilt och i grupp
23. Under vilka *tre faser* är det viktigast att studenten får handledning? (Rangordna från 1 till 3 där 1 avser den allra viktigaste fasen.)
- Problemval
 - Avgränsning av problem
 - Undersökningsplanering
 - Databearbetning
 - Databearbetning
 - Rapportskrivning
 - Annan fas, ange vilken
24. Vilken *förmåga* är viktigast hos handledaren?
- Kunskaper i och erfarenhet av aktuellt problemområde.
 - Kunskaper i och erfarenhet av ett vetenskapligt förhållningssätt.
 - Annan, ange vilken
25. Vilka aspekter är väsentligast i handledningen, enligt institutionens mening?
26. Hur lång tid har studenten till sitt förfogande innan rätten till handledning av det självständiga arbetet upphör?
- 10 veckor
 - En termin
 - Två terminer
 - Obegränsad tid
 - Annan tidsgräns (ange denna)
27. Vilka regler gäller för studenten vid Er institution/Ert program om rätten till handledning har upphört?

- 28 A. Förekommer någon metodkurs *inom* momentet självständigt arbete?
- a. Ja
 - b. Nej
 - c. Annat:
- 28 B. Är undervisningen på *övriga* delkurser/kurser inriktade på att förbereda studenten inför det självständiga arbetet?
- a. Ja
 - b. Nej
 - c. Vet ej
- Om ja, beskriv på vilket sätt.
29. Förekommer samarbete mellan:
- A. Er institution och systerinstitutioner vid *andra* universitet/högskolor?
- a. Ja
 - b. Nej
- Kommentar:
- B. Er institution och övriga institutioner *inom* universitetet/högskolan?
- a. Ja
 - b. Nej
- Kommentar:
- E. Det självständiga arbetets genomförande**
30. Ange några typiska ämnesområden för de självständiga arbetena vid Er institution/Ert program.
31. Beskriv hur de självständiga arbetena vanligen är *upplagda* vid Er institution/Ert program (litteraturstudier, praktiskt arbete, etc.).
32. Enligt vilka principer godkännes ämnet för det första självständiga arbetet?
33. Vem godkänner ämnet för det första självständiga arbetet?

34. Styr uppläggnngen av och innehållet i det första självständiga arbetet mot ett
- a. Forskningsinriktat ämnesval
 - b. Yrkesinriktat ämnesval
 - c. Ingen styrning äger rum
 - d. Annat
35. Vem bär *huvudansvaret* för
- A. *Val* av problem?
- a. Handledare
 - b. Student
- B. *Avgränsning* av problem
- a. Handledare
 - b. Student
- C. Val av *undersökningsplanering*?
- a. Handledare
 - b. Student
- D. *Datinsamling*
- a. Handledare
 - b. Student
- E. *Databearbetning*
- a. Handledare
 - b. Student
- F. *Avgränsning* av arbetets omfattning?
- a. Handledare
 - b. Student
- G. *Rapportskrivning*
- a. Handledare
 - b. Student
36. Fastställs en tidsplan för studenternas självständiga arbeten?
- a. Nej
 - b. Ja, generell tidsplan fastställs

c. Ja, individuell tidsplan fastställs

d. Annat

Kommentar:

37. Hur ofta genomförs de självständiga arbetena på

A. Universitets-/högskoleinstitutioner

a. Alltid

b. Oftast

c. Ibland

d. Sällan

e. Aldrig

B. Företag

a. Alltid

b. Oftast

c. Ibland

d. Sällan

e. Aldrig

C. Myndighet/statligt verk

a. Alltid

b. Oftast

c. Ibland

d. Sällan

e. Aldrig

D. Annan organisation (ange vilken)

a. Alltid

b. Oftast

c. Ibland

d. Sällan

e. Aldrig

38. Är det tillåtet vid Er institution/Ert program att genomföra det självständiga arbetet i grupp?

a. Ja

b. Nej

Om ja, hur många studenter får högst ingå i en grupp?

39. Hur många självständiga arbeten har genomförts i grupp under VT 95, HT 95 och VT 96?

a. VT 95 på C-nivå

VT 95 på D-nivå

b. HT 95 på C-nivå

HT 95 på D-nivå

c. VT 96 på C-nivå

VT 96 på D-nivå

40. Rekommenderas studenterna att helst genomföra det självständiga arbetet
- Enskilt
 - I grupp
 - Ingen rekommendation ges
- Kommentar:
41. Ange för- och nackdelar med handledning enskilt respektive handledning i grupp i anslutning till det självständiga arbetet.
- A. Enskild handledning
- Fördelar
- Nackdelar
- B. Handledning i grupp
- Fördelar
- Nackdelar
42. Vilka *tre* problem är *vanligast förekommande* i anslutning till det *första* självständiga arbetet? Rangordna från 1 till 3 där 1 utgör det vanligast förekommande problemet.
- Problem i samband med val av ämnesområde
 - Problem i anslutning till avgränsning av ämnesområde
 - Problem i samband med val av metod
 - Problem med materialinsamling
 - Problem i samband med litteratursökning
 - Problem att hålla tidsplanen
 - Problem vid rapportskrivning
 - Konflikter i studentgruppen
 - Konflikter mellan student/er och handledare
 - Studenternas bristande psyko-sociala miljö
 - Handledare med bristande förmåga
 - Student med bristande förmåga
 - Annat

F. Examination och Bedömning

43. Har institutionen/eller motsvarande utgivit direktiv för hur det självständiga arbetet bör examineras?
- a. Ja
 - b. Nej
 - c. Annat
- Om ja, bifoga dessa direktiv.
44. Hur sker examinationen av det självständiga arbetet?
- a. Kontinuerlig bedömning
 - b. Ett avslutande seminarium där ventilering äger rum med i förväg utsedda opponenter
 - c. Det färdiga arbetet bedöms enskilt
 - d. Annat
45. Vem examinerar det självständiga arbetet?
- a. Handledare
 - b. Examinator
 - c. Kurs-/programansvarig
 - d. Annan (ange vem)
46. Hur utses den som examinerar det självständiga arbetet?
47. Förekommer medbedömare?
- a. Alltid
 - b. Oftast
 - c. Ibland
 - d. Sällan
 - e. Aldrig
- Motivera svaret
48. Vilken typ av *feedback* erhåller studenten på sitt *första* självständiga arbete?
49. *När* får studenten reda på resultatet?
50. *Hur* meddelas resultatet till studenten?

51. Vilka *kriterier* används vid bedömningen av det självständiga arbetet?
52. Finns bedömningskriterierna tillgängliga i *skriftlig* form för:
- A. Handledare?
- a. Ja
- b. Nej
- B. Studenter?
- a. Ja
- b. Nej
- C. Examinator?
- a. Ja
- b. Nej

Kommentar:

Om skriftliga bedömningskriterier förekommer, bifoga dessa.

53. Om bedömningskriterier i skriftlig form inte finns hur informeras då studenterna om vilka kriterier som gäller?
54. Hur "mäts" studentens grad av inläring?
55. Vilket väger tyngst i bedömningen av det självständiga arbetet
- a. Arbetsprocessen
- b. Slutprodukten

Kommentar:

56. Vad krävs för att ett självständigt arbete skall bedömas som Godkänt respektive Väl godkänt?
- A. För Godkänt krävs:
- B. För Väl Godkänt krävs:
- 57 A. Bedöms studentens grad av *självständighet* vid genomförandet av det självständiga arbetet?
- a. Ja
- b. Nej
- Ange vad Ni innefattar i begreppet självständighet

- 57 B. *Hur* bedöms studentens grad av självständighet i anslutning till momentet självständigt arbete?
- 58 A. Utgör studentens förmåga till *kritisk granskning* av eget och andras arbeten ett underlag för bedömningen?
- a. Ja
- b. Nej
- Ange vad Ni innefattar i begreppet kritisk granskning
- 58 B. *Hur* bedöms studentens förmåga till kritisk granskning i anslutning till momentet självständigt arbete?
- 59 A. Bedöms studentens förmåga till *informationsutbyte* vid genomförandet av det första självständiga arbetet?
- a. Ja
- b. Nej
- Ange vad Ni innefattar i begreppet informationsutbyte:
- 59 B. *Hur* bedöms studentens förmåga till informationsutbyte i anslutning till momentet självständigt arbete?
60. Tillgodoses *jämställdhet* mellan män och kvinnor i samband med det självständiga arbetet?
- a. Ja
- b. Nej
- Ange vad Ni innefattar i begreppet jämställdhet?
61. Ingår *opponentskap* i kursfordringarna för det självständiga arbetet?
- a. Ja
- b. Nej
- Kommentar:
- Om nej, gå vidare till fråga 63.
- 62 A. Kan ett väl genomfört opponentskap väga upp en egen produkt med vissa brister?
- a. Ja
- b. Nej
- Kommentar:

- 62 B. Kan ett väl genomfört försvar vid ventileringen väga upp en egen produkt med vissa brister?
- a. Ja
 - b. Nej
- Kommentar:
63. Hur många självständiga arbeten har underkänts vid Er institution/ Ert program under nedanstående tidsperioder ?
- A. VT 95
 - B. HT 95
 - C. VT 96
64. Hur handlar Er institution/Ert utbildningsprogram när en student har svårigheter att genomföra det självständiga arbetet?
65. Vad sker när handledaren inser att studenten inte kommer att klara kurskraven trots omfattande handledning?
66. Om det självständiga arbetet bedöms som underkänt i samband med examinationen, finns då möjlighet att lämna in en *ny version* av samma arbete?
- a. Ja
 - b. Nej
- Om ja, hur många versioner får studenten lämna in?
67. Förekommer det vid Er institution/Ert program att handledaren, på studentens begäran, byts ut?
- a. Ja
 - b. Nej
- Kommentar:
68. Om det självständiga arbetet underkännes, finns då någon *annan* möjlighet att slutföra kursen, t.ex. en läskurs som tenteras?

G. Kommunikationsaspekter

69. På vilket sätt strävar man efter att åstadkomma överensstämmelse mellan hur olika handledare bedömer de självständiga arbetena?

70. Vilka problem är vanligt förekommande i samarbetet mellan student och handledare?
71. Medför genomförandet av det självständiga arbetet konsekvenser för övriga studier som genomförs parallellt med eller efter momentet?
- a. Ja
 - b. Nej
 - c. Vet ej
- Motivera svaret:
72. Sker utvärdering av arbetsprocessen under det självständiga arbetet?
- a. Ja
 - b. Nej
 - c. Vet ej
- Om ja hur sker denna utvärdering?
73. På vilket sätt används de godkända självständiga arbetena?
74. Hur förvaras de godkända självständiga arbetena efter examinationen?
75. Finns tidigare godkända självständiga arbeten tillgängliga för studenterna?
- a. Ja
 - b. Nej

H. Övriga synpunkter

76. Om Ni har ytterligare synpunkter på genomförande och examination av momentet självständigt arbete är vi tacksamma om ni redogör för dessa nedan.
77. Vi ber Er att tillsammans med enkätsvaren även sända in följande dokument (i de fall de föreligger):
1. Kursplaner för de ämnen/utbildningsprogram i vilka de självständiga arbetena ingår.
 2. Förteckning över de självständiga arbeten som genomförts vid Er institution/Ert program under VT 95, HT 95 och VT 96 (jfr. fråga 6).

3. Kursplan eller motsvarande för handledarutbildning (jfr. fråga 18 B).
4. Institutionens direktiv om hur det självständiga arbetet bör examineras (jfr. fråga 43).
5. Skriftliga bedömningskriterier i anslutning till momentet självständigt arbete (jfr. fråga 52).

Vi är tacksamma om ni så snart som möjligt, dock senast *onsdagen den 5 juni*, insänder enkäten och dokumenten i bifogat svarskuvert. Om detta har förkommit, sänd enkäten till Åke Eriksson/Margareta Högberg, Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet, Box 2109, 750 02 Uppsala.

Ett stort tack för er medverkan!

Bilaga 2

UPPSALA UNIVERSITET
Examinationsprojektet
Eriksson/Högberg

Intervjuformulär

Intervjuperson:

Ämne:

Lärosäte:

Datum:

Organisation och uppläggnig

1. I de fall utbildningen är upplag enligt principer för problembaserad inläring: Vilken betydelse har detta arbetsätt för det självständiga arbetet?
2. Vad anser ni att ni har vunnit på att utöka det självständiga arbetet från fem till tio poäng? *Frågan ställs till vårdutbildningarna.*
3. Hur stor andel av studenterna slutför det självständiga arbetet inom den tid som anges i kursplanen?
4. Hur stor andel totalt genomför det självständiga arbetet?
5. Vilka åtgärder förekommer från institutionens sida för att stimulera studenterna till att fullfölja det självständiga arbetet inom stipulerad tid?
6. Hur påverkar dessa åtgärder kvaliteten på arbetena?
7. Hur är terminen då det självständiga arbete genomförs planerad?
8. Förekommer konkurrens mellan andra aktiviteter som löper parallellt med momentet självständigt arbete?
9. Vilka faciliteter kan institutionen erbjuda studenterna i samband med det självständiga arbetet? (t.ex. vad gäller schemaläggning, arbetsplats, kopieringsservice, datorer, kostnader)
10. Förekommer kommunikation mellan olika lärare vad gäller t. ex. deadlines?

Litteratur

11. Påverkar tillgången på litteratur genomförandet av det självständiga arbetet?
12. Påverkar tillgången på litteratur kravnivån och bedömningen av det självständiga arbetet?
13. Förekommer undervisning i litteratursökning?
14. Hur förbereds studentens förmåga att skriva?
15. Om det förekommer problem (jfr. fråga 42 i enkäten) vad gör institutionen för att komma till rätta med dessa?
16. Finns det tendenser till typiskt manliga eller typiskt kvinnliga ämnen?
17. Syftar det självständiga arbetet till att bidra till studentens personliga utveckling? Om ja, beskriv hur.

Handledning

18. Hur utses handledare
 - A. vid institutionen?
 - B. vid pågående /externfinansierade/projekt inom institutionen?
 - C. vid externa företag och organisationer?
19. Vilka krav ställs på handledarna?
20. Hur många lektorstimmar utgår för varje självständigt arbete och/eller student?
21. Uppskatta den genomsnittliga handledningstiden för ett självständigt arbete?
22. Vad ingår i handledningen?
23. Finns det några direktiv från institutionens sida vad gäller uppläggning och innehåll i handledningen?

24. Om studenterna behöver mer handledning, än den tid som det utgår ersättning för, kompenseras då handledarna för detta?
25. Vilka regler gäller för studenten om rätten till handledning har upphört?
26. Är funktionerna att handleda och examinera förlagda på samma person eller på olika personer?
27. Om man skiljer på dessa funktioner, hur utses examinator?
28. Fördelar respektive nackdelar med att handledare och examinator är samma person/olika personer?
29. Finns det någon konflikt i det att fungera i två roller, som handledare och examinator? (att man ska bedöma det man själv har handlett, sitt eget arbete som handledare)
30. I de fall handledare och examinator är två olika personer, hur sker kommunikationen mellan dessa? Sammanvägs bedömningen mellan dessa två? (Tänk på detta i samband med de som har examinerat på annan ort.) (Jfr. enkätfråga 37.)
Hur ofta?
I vilka former?
31. Anser institutionen att enhetlighet i bedömningen av de självständiga arbetena är önskvärd?
32. Hur kan institutionen bidra till utvecklingen av handledarkompetensen?
33. Förekommer handledarutbildning?

Kravnivå

34. Hur bestäms kravnivån på de självständiga arbetena? G och VG? (Jfr. fråga 14 i enkäten.)
35. Förmedlas dessa krav till studenterna? Om ja, hur?

Bedömning

36. Vad bedöms?
37. Hur bedöms detta?
38. I högskolelagen anges ett antal mål t.ex. *förmåga att arbeta självständigt, förmåga till kritisk granskning, förmåga till informationsutbyte*. Vilket av dessa väger tyngst i bedömningen av det självständiga arbetet?
39. Förmåga till informationsutbyte - har ni diskuterat denna aspekt? Hur stor vikt läggs vid denna aspekt?

Examination

40. Hur sker examinationen av det självständiga arbetet?
41. Hur många versioner av samma arbete får lämnas in? (Jfr. enkätfråga 66.)
42. Vilken beredskap har institutionen för att bedöma nya versioner av studentens självständiga arbete?
43. Hur handlar institutionen när en student har svårigheter att genomföra det självständiga arbetet? (Jfr. enkätfråga 64.)
44. Vad sker när handledaren inser att studenten inte kommer attklara kurskraven trots omfattande handledning? (Jfr. enkätfråga 65.)
50. Vilken typ av feedback får studenterna på sitt arbete?

Kommunikationsaspekter

51. Finns det några problem som är vanligt förekommande i samarbetet mellan handledare och student?
52. Sker någon form av kursvärdering?

53. Hur tas studenternas erfarenheter av momentet till vara?
54. Har institutionen något internationellt samarbete vad gäller det självständiga arbetet?
55. Finns övriga synpunkter?

Bilaga 3

Enkät till Dig som har slutfört Ditt examens-/ uppsatsarbete inom grundläggande högskoleutbildning

Namn:

Kön: Man Kvinna

Studieort:

Examens-/uppsatsarbetet har
utförts inom ämnet/programmet:

Betyg:

Hur många poäng omfattade examens-/uppsatsarbetet?

1a. Hur lång tid tog det för Dig att slutföra Ditt examens-/uppsatsarbete?

- A. En termin
- B. Två terminer
- C. Tre terminer
- D. Fyra terminer
- E. Fem terminer eller längre

1b. Om arbetet tog mer än en termin, vad berodde det på?

- A. Förvävarsarbete
- B. Andra studier
- C. Hemma med barn
- D. Värnplikt
- E. Annat:

2. Hur många *klocktimmar*, exklusive metodseminarier och dylikt, uppskattar Du att Du (eller Din uppsatsgrupp) fick handledning?
_____ timmar

3. Vad anser Du om handledningen Du/Ni fått i tid räknat?

- A. Jag/Vi har fått för *lite* handledning
B. Jag/Vi har fått *lagom* mycket handledning
C. Jag/Vi har fått *för mycket* handledning

4. Vad innebär *bra* handledning för Dig?

5. Upplever Du att handledaren *detaljstyr* Ditt arbete vad gäller:

	Ja	Nej
A. Val av ämne	☐	☐
B. Problemformulering	☐	☐
C. Val av teoretiska utgångspunkter	☐	☐
D. Metod och arbetsgång	☐	☐
E. Uppläggning av rapporten/upsatsen	☐	☐
F. Rapportens/upsatsens språkliga utformning	☐	☐

Kommentera gärna:

6a. Hade Du under arbetets gång kännedom om vilka bedömningskriterier som skulle tillämpas på Ditt examens-/upsatsarbete?

- A. Nej, inte alls
B. Ja, i liten utsträckning
C. Ja, i ganska stor utsträckning
D. Ja, i mycket stor utsträckning

Kommentera gärna:

6b. Om Du markerat något av "ja"-alternativen i fråga 6a, *hur* fick Du kännedom om bedömningskriterierna?

- A. Via lärare
B. Via kursplan/skriftliga anvisningar från institutionen
C. Via kurskamrater
D. På annat sätt:

7. Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer (A-K) hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete.

	Ingen vikt alls	Liten vikt	Ganska stor vikt	Mycket stor vikt
A. Mitt ämnesval	☐	☐	☐	☐
B. Problemformulering	☐	☐	☐	☐
C. Rapportens/uppsatsens yttre form (t.ex. layout, fotnoter, referenser etc.)	☐	☐	☐	☐
D. Uppsatsens/rapportens vetenskapliga innehåll	☐	☐	☐	☐
E. Mitt sätt att utnyttja källor och referenser	☐	☐	☐	☐
F. Min förmåga att analysera data	☐	☐	☐	☐
G. Min självständighet under arbetets gång	☐	☐	☐	☐
H. Min skriftliga språkbehandling	☐	☐	☐	☐
I. Arbetets vetenskapliga nyhetsvärde	☐	☐	☐	☐
J. Försvar av egen rapport/uppsats vid seminarium	☐	☐	☐	☐
K. Opposition på annans rapport/uppsats	☐	☐	☐	☐

Kommentera gärna:

8. Anser Du att Ditt examens-/uppsatsarbete har blivit *rättvist* bedömt?

- A. Ja
B. Nej
C. Vet inte

Kommentera gärna:

9. Skriv gärna ned *övriga synpunkter* i anslutning till examens-/uppsatsarbetet!

Ett stort Tack för Din medverkan!

Bilaga 4

Enkät till Dig som ännu inte har slutfört Ditt examens-/uppsatsarbete inom grundläggande högskoleutbildning

Namn

Kön: Man Kvinna

Studieort:

Examens-/uppsatsarbetet
utförs inom ämnet/programmet:

Hur många poäng omfattar examens-/uppsatsarbetet

1. När (vilken termin) påbörjade Du Ditt examens-/uppsatsarbete?
- 2a. Hur stor *andel* av Ditt examens-/uppsatsarbete anser Du vara färdigt hittills?
 - A. 0–25 %
 - B. 26–50 %
 - C. 51–75 %
 - D. 76–100 %
- 2b. Har Du parallellt med examens-/uppsatsarbetet haft annan sysselsättning?
 - A. Nej
 - B. Förvärsarbete
 - C. Andra studier
 - D. Hemma med barn
 - E. Värnplikt
 - F. Annat:

3. Hur många *klocktimmar*, exklusive metodseminarier och dylikt, uppskattar Du att Du (eller Din uppsatsgrupp) hittills har fått handledning?

_____ timmar

4. Vad anser Du om handledningen Du/Ni fått i tid räknat?

- A. Jag/Vi har fått för *lite* handledning
B. Jag/Vi har fått *lagom* mycket handledning
C. Jag/Vi har fått för *mycket* handledning

5. Vad innebär *bra* handledning för Dig?

6. Upplever Du att handledaren hittills *detaljstyr* Ditt arbete vad gäller:

	Ja	Nej
A. Val av ämne	☐	☐
B. Problemformulering	☐	☐
C. Val av teoretiska utgångspunkter	☐	☐
D. Metod och arbetsgång	☐	☐
E. Uppläggning av rapporten/upsatsen	☐	☐
F. Den språkliga utformningen	☐	☐

Kommentera gärna:

- 7a. Planerar Du att *slutföra* Ditt examens-/upsatsarbete?

- A. Ja, inom innevarande termin
B. Ja, inom två terminer eller längre
C. Nej

- 7b. Om Du svarat nej på fråga 7a, ange varför Du inte planerar att slutföra examens-/upsatsarbetet?

- 7c. Om Du svarat nej på fråga 7a, finns det något som skulle kunna få Dig att ändra Dig och fullfölja examens-/upsatsarbetet?

8. Vad hade institutionen kunnat göra för att *underlätta* för Dig att slutföra examens-/uppsats-arbetet inom avsedd tid? OBS! Markera endast ett alternativ, det som Du anser skulle ha varit av störst betydelse.

- A. Schemalägga tidsplan för arbetet
- B. Schemalägga lägesrapporter i form av skriftliga promemorior
- C. Ge poänggivande separat metodkurs
- D. Ge mer handledning
- E. Begränsa handledningen till kurstiden
- F. Förbättra tillgången till material, utrustning och arbetsplats
- G. Annat

Kommentera gärna:

9a. Har Du kännedom om vilka *bedömningskriterier* som kommer att tillämpas på Ditt examens-/uppsatsarbete?

- A. Nej, inte alls
- B. Ja, i liten utsträckning
- C. Ja, i ganska stor utsträckning
- D. Ja, i mycket stor utsträckning

Kommentera gärna:

9b. Om Du markerat något av "ja"-alternativen i ovanstående fråga, *hur* har Du fått kännedom om dessa kriterier?

- A. Via lärare
- B. Via kursplan/skriftliga anvisningar från institutionen
- C. Via kurskamrater
- D. På annat sätt:

10. Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer (A-K) kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete.

	Ingen vikt alls	Liten vikt	Ganska stor vikt	Mycket stor vikt
A. Mitt ämnesval	☐	☐	☐	☐
B. Problemformulering	☐	☐	☐	☐
C. Rapportens/uppsatsens yttre form(t.ex. layout, fotnoter, referenser etc.)	☐	☐	☐	☐

	Ingen vikt alls	Liten vikt	Ganska stor vikt	Mycket stor vikt
D. Uppsatsens/rapportens vetenskapliga innehåll	☐	☐	☐	☐
E. Mitt sätt att utnyttja källor och referenser	☐	☐	☐	☐
F. Min förmåga att analysera data	☐	☐	☐	☐
G. Min självständighet under arbetets gång	☐	☐	☐	☐
H. Mitt sätt att skriva	☐	☐	☐	☐
I. Arbetets vetenskapliga nyhetsvärde	☐	☐	☐	☐
J. Försvar av egen rapport/ uppsats vid seminarium	☐	☐	☐	☐
K. Opposition på annans rapport/uppsats	☐	☐	☐	☐
Kommentera gärna:				

11. Tror Du att Ditt examens-/uppsatsarbete kommer att bli rättvist bedömt?

- A. Ja
 B. Nej
 C. Vet inte

Kommentera gärna:

12. Skriv gärna ned övriga synpunkter i anslutning till examens-/uppsatsarbetet!

Ett stort Tack för Din medverkan!

Bilaga 5

Tabell 1. Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Hade Du under arbetets gång kännedom om vilka bedömningskriterier som skulle tillämpas på Ditt examens-/uppsatsarbete?" (Klara studenter)/"Har Du kännedom om vilka bedömningskriterier som kommer att tillämpas på Ditt examens-/uppsatsarbete?" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Nej, inte alls		Ja, i liten utsträckning		Ja, i ganska stor utsträckning		Ja, i mycket stor utsträckning		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	n=	n=
Undersökningsgrupp	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	n=	n=
Studieprogram												
Religionsvet. progr.	26	23	34	41	29	20	4	9	7	7	100/91	100/82
Juris kand. progr.	26	32	36	38	30	26	8	3	1	0	100/129	100/34
Apoetkarprogr.	25	0	0	0	25	0	50	0	0	0	100/8	100/0
Historia	11	13	32	28	36	33	15	9	7	17	100/92	100/46
Engelska	20	18	41	47	30	12	6	2	3	20	100/90	100/49
Företagsekonomi	17	14	41	44	36	31	4	2	2	9	100/736	100/91
Sociologi	13	19	35	33	32	26	6	4	13	19	100/31	100/27
Dataing. progr.	18	38	51	19	26	31	5	0	0	13	100/65	100/16
Mat./nat. progr.	50	50	20	25	25	25	5	0	0	0	100/20	100/4
Fy./mat.												
Mat./nat. progr.	42	33	29	33	22	33	4	0	3	0	100/76	100/3
Kemi	7	6	35	35	43	29	15	12	1	18	100/150	100/17
Sjuksköterskeprogr.												

Tabell 3. Tabellen avser "Mitt ämnesval". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Klara studenter)/ "Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara
Undersökningsgrupp	Klara		Ej klara		Klara		Ej klara		Klara		Ej klara	
Studieprogram	Klara		Ej klara		Klara		Ej klara		Klara		Ej klara	
Religionsvet.progr.	13	11	33	38	38	37	5	4	10	11	100/91	100/82
Juris kand. progr.	19	26	36	50	34	18	11	6	1	0	100/129	100/34
Apoetkarprogr.	38	0	38	0	25	0	0	0	0	0	100/8	100/0
Historia	22	4	38	37	25	33	9	7	7	20	100/92	100/46
Engelska	16	14	36	29	39	24	7	10	3	22	100/90	100/49
Företagsekonomi	11	15	36	43	36	26	13	3	4	12	100/736	100/91
Sociologi	6	4	29	22	45	52	3	4	16	19	100/31	100/27
Dataing. progr.	15	19	38	31	34	38	12	0	0	13	100/65	100/16
Mat./nat. progr.	15	25	50	25	20	0	10	25	5	25	100/20	100/4
Fy./mat.	30	33	37	33	18	33	5	0	9	0	100/76	100/3
Mat./nat. progr.	15	6	40	29	34	41	9	6	1	18	100/150	100/17
Sjuksköterskeprogr.												

Tabell 4. Tabellen avser "Problemformulering". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara
Undersökningsgrupp											n=	n=
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	3	1	12	5	55	49	20	35	10	10	100/91	100/82
Juris kand. progr.	2	0	13	9	51	59	32	29	2	3	100/129	100/34
Apotekarprogr.	25	0	25	0	25	0	13	0	13	0	100/8	100/0
Historia	2	0	11	2	46	37	34	43	8	17	100/92	100/46
Engelska	0	0	17	14	53	27	26	37	4	22	100/90	100/49
Företags ekonomi	1	0	13	3	53	43	29	45	4	9	100/736	100/91
Sociologi	3	0	13	7	48	33	19	41	16	19	100/31	100/27
Datalog. progr.	8	6	23	19	63	56	6	6	0	13	100/65	100/16
Mat./nat. progr.	15	0	40	0	30	50	10	25	5	25	100/20	100/4
Fy./mat.												
Mat./nat. progr.	13	33	36	0	37	67	5	0	9	0	100/76	100/3
Kemi	1	0	8	0	57	24	33	59	1	18	100/150	100/17
Sjuksköterskeprogr.												

Tabell 5. Tabellen avser "Rapportens/upsatsen yttre form (t.ex. layout, fotnoter, referenser etc.)". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/upsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/upsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara
Undersökningsgrupp	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	n =	n =
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	9	1	43	34	24	40	12	13	11	11	100/91	100/82
Juris kand. progr.	2	6	34	26	45	56	16	12	3	0	100/129	100/34
Apotekarprogr.	0	0	50	0	25	0	13	0	13	0	100/8	100/0
Historia	8	2	40	28	43	50	2	2	7	17	100/92	100/46
Engelska	2	0	27	24	46	37	22	18	3	20	100/90	100/49
Företagsekonomi	5	1	40	38	43	45	8	7	4	9	100/736	100/91
Sociologi	13	0	39	19	23	63	10	4	16	15	100/31	100/27
Datalog. progr.	6	6	42	25	51	44	2	13	0	13	100/65	100/16
Mat./nat. progr. Fy./mat.	10	0	50	50	30	25	5	0	5	25	100/20	100/4
Mat./nat. progr. Kerni	3	0	39	0	49	100	3	0	7	0	100/76	100/3
Sjuksköterskeprogr.	3	0	34	18	39	47	23	18	1	18	100/150	100/17

Tabell 7. Tabellen avser "Mitt sätt att utnyttja källor och referenser". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara
Undersöknings-grupp	7	1	19	7	37	50	29	30	9	11	100/91	100/82
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	0	0	17	15	44	53	36	32	3	0	100/129	100/34
Juris kand. progr.	0	0	0	0	50	0	38	0	13	0	100/8	100/0
Apoetkarprogr.	2	0	11	4	41	22	39	57	7	17	100/92	100/46
Historia	2	0	17	14	46	37	32	29	3	20	100/90	100/49
Engelska	4	1	31	22	43	48	18	20	4	9	100/736	100/91
Företagsekonomi	0	0	10	4	48	44	26	37	16	15	100/31	100/27
Sociologi	9	0	45	31	43	56	3	0	0	13	100/65	100/16
Dataing. progr.	20	0	50	50	20	0	5	25	5	25	100/20	100/4
Mat./nat. progr. Fy./mat.	7	0	41	33	37	33	9	33	7	0	100/76	100/3
Mat./nat. progr. Kemi	1	0	11	0	45	41	41	41	1	18	100/150	100/17
Sjuksköterskeprogr.												

Tabell 8. Tabellen avser "Min förmåga att analysera data". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara
Undersökningsgrupp											n=	n=
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	5	0	11	12	37	33	36	45	10	10	100/91	100/82
Juris kand. progr.	2	0	11	12	43	41	43	47	2	0	100/129	100/34
Apoetkarprogr.	0	0	13	0	25	0	50	0	13	0	100/8	100/0
Historia	2	0	10	4	34	35	47	41	8	20	100/92	100/46
Engelska	1	1	18	8	50	31	27	37	4	22	100/90	100/49
Företags ekonomi	4	1	18	4	44	46	30	38	4	10	100/736	100/91
Sociologi	0	0	0	7	42	30	42	48	16	15	100/31	100/27
Dataling. progr.	5	0	28	19	49	56	17	13	2	13	100/65	100/16
Mat./mat. progr.	10	25	20	25	45	0	20	25	5	25	100/20	100/4
Fy./mat.												
Mat./mat. progr.	3	0	13	0	38	33	39	67	7	0	100/76	100/3
Kemi												
Sjuksköterskeprogr.	1	0	9	0	41	12	47	71	2	18	100/150	100/17

Tabell 9. Tabellen avser "Min självständighet under arbetets gång". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	n =	n =
Undersökningsgrupp												
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	12	9	25	35	27	27	24	20	11	10	100/91	100/82
Juris kand. progr.	7	15	24	38	46	35	20	12	3	0	100/129	100/34
Apoetikprogr.	0	0	0	0	25	0	63	0	13	0	100/8	100/0
Historia	17	11	30	39	36	26	9	6	8	17	100/92	100/46
Engelska	8	8	21	31	42	35	26	4	3	22	100/90	100/49
Företagsekonomi	12	14	33	30	36	34	16	13	4	9	100/736	100/91
Sociologi	6	11	23	30	23	33	32	11	16	15	100/31	100/27
Dataing. progr.	8	6	29	31	32	38	31	13	0	13	100/65	100/16
Mat./nat. progr. Fy./mat.	5	0	25	25	50	25	15	25	5	25	100/20	100/4
Mat./nat. progr. Kemi	10	0	16	100	32	0	36	0	7	0	100/76	100/3
Sjuksköterskeprogr.	16	0	39	35	28	35	15	6	2	24	100/150	100/17

Tabell 10. Tabellen avser "Mitt sätt att skriva". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	n=	Ej klara n=
Undersökningsgrupp	7	4	29	23	34	51	21	1	10	11	100/91	100/82
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	1	0	6	9	52	71	39	18	2	3	100/129	100/34
Juris kand. progr.	0	0	13	0	50	0	38	0	0	0	100/8	100/0
Apotekarprogr.	8	0	32	33	46	41	9	9	6	17	100/92	100/46
Historia	1	0	3	4	34	39	57	35	4	22	100/90	100/49
Engelska	5	4	30	33	50	34	12	20	4	9	100/736	100/91
Företagsekonomi	0	0	16	33	35	44	32	7	16	15	100/31	100/27
Sociologi	2	0	46	38	46	38	6	12	0	12	100/65	100/16
Dataing. progr.	5	0	40	50	40	25	10	0	5	25	100/20	100/4
Mat./nat. progr.	4	0	33	33	49	67	8	0	7	0	100/76	100/3
Fy./mat.	2	0	23	0	54	76	20	6	1	18	100/150	100/17
Mat./nat. progr.												
Kemi												
Sjuksköterskeprogr.												

Tabell 11. Tabellen avser "Arbetets vetenskapliga nyhetsvärde". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/uppsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	n=	n=
Undersöknings-grupp												
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	18	10	31	49	29	21	13	10	10	11	100/91	100/82
Juris kand. progr.	12	12	40	56	30	18	12	12	5	3	100/129	100/34
Apoetkarprogr.	0	0	12	0	63	0	12	0	12	0	100/8	100/0
Historia	32	20	49	33	11	22	2	4	6	20	100/92	100/46
Engelska	32	20	49	33	11	22	2	4	6	20	100/90	100/49
Företagsekonomi	13	11	42	46	29	30	11	4	4	9	100/736	100/91
Sociologi	13	4	26	48	29	30	6	4	26	15	100/31	100/27
Dataing. progr.	14	25	45	44	29	13	12	6	0	13	100/65	100/16
Mat./nat. progr. Fy./mat.	35	25	30	25	25	0	5	25	5	25	100/20	100/4
Mat./nat. progr.	11	0	36	67	34	33	12	0	8	0	100/76	100/3
Kemi	7	0	35	29	37	35	18	18	2	18	100/150	100/17
Sjuksköterskeprogr.												

Tabell 12. Tabellen avser "Försvar av egen rapport/ uppsats vid seminarium". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens- /uppsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/ uppsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara
Undersöknings- grupp	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =	n =
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	20	4	42	34	21	43	8	9	10	11	100/91	100/82
Juris kand. progr.	38	3	35	47	19	47	4	3	4	0	100/129	100/34
Apoetkarprogr.	0	0	13	0	38	0	50	0	0	0	100/8	100/0
Historia	9	2	39	35	35	35	10	11	8	17	100/92	100/46
Engelska	64	14	20	27	7	29	0	8	9	22	100/90	100/49
Företagsekonomi	9	1	39	32	37	43	12	15	4	9	100/736	100/91
Sociologi	10	7	29	30	35	44	10	4	16	15	100/31	100/27
Databas. progr.	40	44	23	19	28	19	5	0	5	19	100/65	100/16
Mat./nat. progr. Fy./mat.	45	50	35	25	15	0	0	0	5	25	100/20	100/4
Mat./nat. progr. Kemi	30	0	41	33	18	67	4	0	7	0	100/76	100/3
Sjuksköterskeprogr.	29	0	27	12	43	35	26	35	1	18	100/150	100/17

Tabell 13. Tabellen avser "Opposition på annans rapport/upsats". Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Markera vilken vikt Du anser var och en av följande faktorer hade vid bedömningen av Ditt examens-/upsatsarbete" (Klara studenter)/"Markera vilken vikt Du tror att var och en av följande faktorer kommer att ha vid bedömningen av Ditt examens-/upsatsarbete" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ingen vikt alls		Liten vikt		Ganska stor vikt		Mycket stor vikt		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara
Undersökningsgrupp											n=	n=
Studieprogram												
Religionsvet.progr.	40	13	36	48	11	22	1	6	12	11	100/91	100/82
Juris.kand. progr.	47	15	37	65	11	18	2	3	4	0	100/129	100/34
Apoetkarprogr.	50	0	13	0	25	0	0	0	13	0	100/8	100/0
Historia	25	11	43	43	18	24	4	4	9	17	100/92	100/46
Engelska	73	24	14	35	4	14	0	4	8	22	100/90	100/49
Företagsekonomi	16	3	44	45	28	34	9	9	3	9	100/736	100/91
Sociologi	32	7	29	44	16	30	6	4	16	15	100/31	100/27
Dataing. progr.	58	56	23	19	12	6	0	6	6	13	100/65	100/16
Mat./nat. progr.	80	75	15	0	0	0	0	0	5	25	100/20	100/4
Fy./mat.												
Mat./nat. progr.	70	67	16	33	0	0	0	0	14	0	100/76	100/3
Kemi	11	0	26	12	41	47	21	24	1	18	100/150	100/17
Sjuksköterskeprogr.												

Tabell 14. Redovisning i procent av studenternas svar på frågan "Anser Du att Ditt examens-/uppsatsarbete har blivit rättvist bedömt?" (Klara studenter)/ "Tror Du att Ditt examens-/uppsatsarbete kommer att bli rättvist bedömt?" (Icke klara studenter).

Svarsalternativ	Ja		Nej		Istället inte		Ej svar		Totalt	
	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara	Klara	Ej klara
Undersökningsgrupp	n =		n =		n =		n =		n =	
Studieprogram										
Religionsvet.progr.	68	63	13	4	10	24	9	9	100/91	100/82
Juris.kand. progr.	94	74	0	6	6	21	0	0	100/29	100/34
Apotekarprogr.	75	0	0	0	25	0	0	0	100/8	100/0
Historia	66	48	13	2	13	33	8	17	100/92	100/46
Engelska	73	49	4	4	18	22	4	24	100/90	100/49
Företagsekonomi	73	48	12	12	12	31	3	9	100/736	100/91
Sociologi	61	41	6	3	19	41	13	15	100/31	100/27
Dataling. progr.	83	75	3	0	14	13	0	13	100/65	100/16
Mat./nat. progr.	85	50	5	0	5	25	5	25	100/20	100/4
Fy./mat.										
Mat./nat. progr.	79	67	7	0	9	33	5	0	100/76	100/3
Kemi										
Sjuksköterskeprogr.	81	65	6	0	12	18	1	18	100/150	100/17